

UNIVERZITA PALACKÉHO OLOMOUC PEDAGOGICKÁ FAKULTA

ÚSTAV SPECIÁLNĚPEDAGOGICKÝCH STUDIÍ

**PRÁCE SE ZVÍŘATY V DOMOVĚ PRO OSOBY
SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM**

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Bc. Hana Dostálová

3. ROČNÍK

Vedoucí práce: Doc. PhDr. PaetDr. Olga Krejčířová, Ph.D.

OLOMOUC 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracovala samostatně a použila jsem jen uvedenou literaturu a prameny.

V Olomouci 24. 6. 2014

.....
Vlastnoruční podpis

Poděkování

Děkuji všem, kteří mi umožnili vypracovat tuto bakalářskou práci. Děkuji doc. PhDr. PaedDr. Olze Krejčířové, Ph.D. za odborné vedení mé bakalářské práce, doporučení, připomínky a čas. Děkuji Mgr. Martinu Dominikovi Polínkovi, Ph.D., za převzetí vedení mé práce, za jeho ochotu a čas. Děkuji Ing. Mgr. Jiřině Krejčí a Bc. Drahomíře Kollárikové za příspěvky a poskytování materiálových podkladů k mé práci.

Jméno a příjmení:	Hana Dostálová
Katedra:	Ústav speciálněpedagogických studií
Vedoucí práce:	doc. PhDr. PaedDr. Olga Krejčířova, Ph.D.; Mgr. Martin Dominik Polínek, Ph.D
Rok obhajoby:	2014

Název práce:	PRÁCE SE ZVÍŘATY V DOMOVĚ PRO OSOBY SE ZDRAVOTNÍM POSTIŽENÍM
Název v angličtině:	WORK WITH ANIMALS IN A HOME FOR PEOPLE WITH DISABILITIES
Anotace práce:	Bakalářská práce představuje druhy a možnosti využití práce se zvířaty v pobytových zařízeních poskytujících sociální služby osobám se zdravotním postižením. V teoretické části práce, jsem se zaměřila na charakteristiku a představení jednotlivých zooperateutických technik. Praktická část je zaměřená na popis práce se zvířaty v konkrétním pobytovém zařízení v Domově na Zámku v Nezamyslicích.
Klíčová slova:	Osoba se zdravotním postižením, pobytové zařízení poskytující sociální služby, Zooterapie, Canisterapie, Hipoterapie, Lamaterapie

Anotace v angličtině:	<p>The bachelor thesis introduces types and possibilities of working with animals in the residential facilities providing social services to people with physical disabilities.</p> <p>In the theoretical part of the project I focused on the characteristics and introduction of animaltherapy techniques. The practical part concentrates on the description of the animal therapy in the specific residential facility in Nezamyslice.</p>
Klíčová slova v angličtině:	<p>A person with the physical disability, residential facility providing social services, zootherapy, canistherapy, hipotherapy, lamatherapy</p>
Přílohy vázané v práci:	<p>č. 1 Fotografie</p> <p>č. 2 Metodický postup při lamaterapii, autorka Drahomíra Kolláriková</p> <p>č. 3 Metodika aktivit se psem - základní body, prof. MVDr. Miroslav Svoboda, CSc.</p> <p>č. 4 Etický kodedex, Schválen valnou hromadou Canisterapeutické asociace v Brně, 25. 6. 2006</p>
Rozsah práce:	<p>79 stran</p>
Jazyk práce:	<p>český</p>

Obsah

Úvod.....	8
1 Zooterapie.....	9
1.1 Historie zooterapie.....	9
1.2 Organizace v zooterapii.....	10
1.3 Dělení zooterapie.....	12
2 Canisterapie.....	16
2.1 Pes a člověk.....	16
2.2 Historie canisterapie	16
2.3 Canisterapeutická práce	17
3 Hiporehabilitace	24
3.1 Člověk a kůň	24
3.2 Historie hiporehabilitace	24
3.3 Členění hiporehabilitace	25
3.4 Hiporehabilitace v praxi	28
4 Felinoterapie.....	32
5 Ornitoterapie	34
6 Delfinoterapie	35
7 Terapie malými zvířaty	36
8 Farmingterapie.....	37
9 Domovy pro osoby se zdravotním postižením	39
10 Domov na Zámku Nezamyslice	44
10.1 Charakteristika zařízení	44
10.2 Zooterapie a farmingterapie v Domově Na Zámku	46

Závěr.....	53
Seznam použité literatury.....	55
Přílohy.....	59

Úvod

Oči zvířete mají schopnost mluvit tím nejkrásnějším jazykem na světě.

(Martin Bube)

Člověka v jeho vývoji provází zvířata od nepaměti. Zpočátku bylo zvíře pro člověka nepřítelem a kořistí. Postupným vývojem člověk objevil, že některá zvířata mu mohou být pro jeho život užitečná a prospěšná bez toho, aby je jen lovil. Začal tedy zvířata domestikovat a využívat je ke svému prospěchu. Společným životem se zvířaty člověk zjistil, že pes a kočka mohou být jeho věrnými společníky a kamarády. Postupem času člověk chová nejen kočku a psa, ale začíná chovat malé hlodavce, jako jsou křečci, morčata, osmáci, činčily. Rozvojem technologií může člověk dát zvířeti potřebné podmínky pro život a tak se může věnovat chovu plazů a akvarijských rybiček.

Chov zvířat člověka nejen naplňuje, uklidňuje a uspokojuje, ale také ho nutí k zodpovědnosti za někoho druhého, učí ho rozumět někomu jinému. Lidi, tedy začali přemýšlet, zda by se daly tyto poznatky využít i k léčbě člověka. Zvíře se tak stalo prostředníkem léčebného působení. Začali vznikat první zooterapie zaměřené na konkrétní zvířecí druh.

Má bakalářská práce na téma „Práce se zvířaty v domově pro osoby se zdravotním postižením s ubytováním“ pojednává o představení jednotlivých terapií se zvířaty.

Teoretická část práce je rozdělena na jednotlivé kapitoly. První kapitola představuje zooterapii ze všobecného hlediska, popisuje její historii, rozdělení, představuje organizace zabývající se zooterapií. Další kapitoly pojednávají o konkrétních terapiích a to o canisterapii, felinoterapii, hiporehabilitaci, delfinoterapii, terapii malými zvířaty a farmingterapii. V samostatné kapitole představíme Domov pro osoby se zdravotním postižením a konkrétní zdravotní postižení. V praktické části popisují práci se zvířaty v Domově na Zámku v Nezamyslicích, zaměřenou na práci s lamami. Práce je doplněna fotografiemi z knihy v Zooterapie a farmingterapie v Domově na Zámku Nezamyslice.

1 Zooterapie

Zooterapie (zvířaty podporovaná terapie) je souhrnným termínem pro rehabilitační metody a metody psychosociální podpory zdraví, které jsou založeny na využití vzájemného pozitivního působení při kontaktu mezi člověkem a zvířetem (Mojžíšová, Lacinová, Šemberová, 2000).

1.1 Historie zooterapie

Člověk a zvíře spolu žijí od období mezolitu¹. Mezi první zvířata, která člověk domestikoval, patřili koza a pes. Zatím co koza sloužila člověku spíše k užítku, pes se stal jeho věrným pomocníkem a společníkem při lovu, tahání saní, hlídání lidského obydlí a stáda dobytka. Jako důkaz obliby a respektu psů ve starověkých domácnostech nám mohou sloužit vykopávky, kde nacházíme psa pohřbívaného po boku s jeho pánem. Dalším důkazem uctívání zvířat nám jsou starověké malby bohů s různými zvířecími částmi těla, což můžeme brát jako touhu člověka vyrovnat se zvířecím vlastnostem a schopnostem, po kterých člověk touží. I současné době v různých částech světa bývají zvířata obdivována a uctívána, např. v Indii, kde jsou doposud krávy a krysy posvátné². Zvířata tedy člověk nejen uctívá a využívá je k práci, ale často jsou jeho nejbližším společníkem, právě pro tuto vlastnost se lidé začali zabírat otázkou, jestli by bylo možné použít zvíře jako prostředníka léčebného působení.

Historicky je zaznamenáno terapeutické nasazování zvířecích pomocníků v řadě léčebných zařízení. Uvedme si některá z nich:

- Belgie (Gheel) je známo od 8. - 9.století (doplňková terapie zdravotně postižených) (kolektiv autorů, 2007).
- Anglie od 18.stol. fungoval quakery založený ústav pro duševně nemocné (klinika York Retreat v Yorkshiru), kde pacienti obstarávali zahrádku a malá zvířata, králíky, drůbež (kolektiv autorů, 2007).

---

¹ <http://humanimal.cz/>

² <http://www.national-geographic.cz/>

- Před 200 lety doporučovali mniši z kláštera v Yorku, že „nemocnému na těle i na duchu pomáhá molitba a zvíře“ (kolektiv autorů, 2007).
- 19. stol. vzniklo v německém Bethelu centrum pro epileptiky, které od svého počátku využívalo léčebných sil zvířat a to psů, koček, ovcí, koz, ptáků a koní. Toto zařízení v moderní a rozšířené podobě funguje dodnes (kolektiv autorů, 2007). V tomto století máme doklad i o prvních záchrannářských psech, které využívali vojáci Napoleonovy armády (kolektiv autorů, 2007).
- 1919 – začaly využívat psy v nemocnicích „jako kamarády ke hrám“ (kolektiv autorů, 2007).
- 1942 – v New Yorku byli psi zařazováni do rehabilitačního plánu válečných letců (kolektiv autorů, 2007).
- 1966 – rehabilitační centrum Beistolen v Norsku – vznik rehabilitačního centra pro zdravotně postižené, psi a koně jsou zde zařazeni jako součást rehabilitace (kolektiv autorů, 2007).
- 1982 – B. M. Levinson stanovil metodické zásady nové vědní disciplíny „pet-facilitated therapy“ – zvířaty podporované terapie (resp. její nadřazené disciplíny – vztah člověka a zvířete) (kolektiv autorů, 2007).
- 1990 vznikla mezinárodní asociace IAHAIO (International Association of Human-Animal Interaction Organisations), která se zabývá nejenom výzkumem, ale i praktickým uplatněním práce se zvířaty. Jejími členy se stávají státy z celého světa. Díky ní se rozvíjí Zooterapie v ČR (kolektiv autorů, 2007)
- 1995 se ČR stává členem IAHAIO, prostřednictvím národní asociace AOVZ - Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (kolektiv autorů, 2007).

1.2 Organizace v zooterapii

International Association of Human-Animal Interaction Organizations (IAHAIO)

v překladu Mezinárodní organizace sdružující společnosti zabývající se výzkumem vztahů mezi člověkem a zvířaty.

IAHAIO Sdružuje jednotlivé národní organizace pracující v oblasti výzkumu a praktické aplikace terapeutických programů se zvířaty, koordinuje jejich aktivity, usnadňuje jejich výměnu nejnovějších poznatků a zkušeností mezi nimi, vypracovává mezinárodní standardy,

zlepšuje informovanost laické i odborné veřejnosti o dané problematice a udílí ceny jednotlivcům i institucím za zvláštní přínos oboru (Galajdová, 1999)³.

Delta Society

Byla založena v roce 1970 v USA, je zaměřena na ochranu přírody, vztahy mezi zvířaty a lidmi, začleňování zvířat do života všech lidí zdravých i nemocných. V ČR organizace Pomocné tlapky (kolektiv autorů, 2007)⁴.

Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům (AOVZ)

Asociace byla založena v roce 1995 v Praze. V asociaci pracovali a pracují významné osobnosti české psychologie, zvěrolékařství, etologie a to Z. Matějček, M. Vojtěchovský, M. Vágnerová.

Asociace si klade za cíl podporovat odpovědný přístup k chovu malých zvířat v rodinách i v různých zařízeních a vzdělávat širokou veřejnost. Informovat o výsledcích odborných a vědeckých prací, které se zabývají vztahy mezi zvířaty a lidmi. Praktickými programy informovat o těch, kteří pracují se zvířaty, a napomáhat chovatelům ke zdokonalování jejich péče o malá zvířata⁵. Asociace je členem organizace IAHAIO.

Canisterapeutická asociace (CTA)

Canisterapeutická asociace byla založena v roce 2003, jejím cílem je zastřešovat, metodicky vést a sjednocovat organizace zabývající se canisterapií. Zvyšovat odbornost pracovníků pracujících v canisterapii a propagaci canisterapie pro odbornou a laickou veřejnost (kolektiv autorů, 2007).

European Society for Animal Assisted Therapy (ESAAT)

Evropská společnost pro Animal Assisted Therapy byla založena v roce 2004 v Rakousku s cílem sjednotit všechny evropské organizace pracující v oblasti zooterapie. K zakládajícím členům patří organizace z Rakouska, Německa, ČR, Švýcarska, Maďarska.

---

³ Bližší informace o IAHAIO lze najít na internetových stránkách: <http://www.iahaio.org/>

⁴ Bližší informace o Delta Society naleznete na internetových stránkách: <http://www.deltasociety.org/>,
<http://www.pomocnetlapky.cz/>

⁵ <http://www.aovz.cz/>

Organizace přesně určila podmínky provádění canisterapie, rozlišuje dva stupně canisterapeutické praxe – canisasistent a canisterapeut, spolupracuje s univerzitou ve Vídni na Veterinární univerzitě (kolektiv autorů, 2007)⁶.

Česká hiporehabilitační společnost (ČHS)

Vznikla v roce 1991, v ČR zastřešuje organizace provozující hiporehabilitaci, jejími členy jsou lékaři, jezdečtí instruktoři, fyzioterapeuti. Cílem je zajistit odbornost pracovišť, vzdělávání pracovníků a vydávání literatury v oblasti hipoterapie (kolektiv autorů, 2007)⁷.

1.3 Dělení zooterapie

Pod názvem zooterapie si můžeme představit širokou škálu pojmových oblastí, nelze z něho určit, jakým konkrétním problémem se zabýváme, jaké zvíře k terapii používáme, kterým lidem chceme pomoci, jakou formou a metodami bude zooterapie prováděna. Pro přesnější orientaci v oboru dělí Michaela Freeman (2007) zooterapii dle těchto oblastí:

- Zvířecího druhu
- Metody
- Formy
- Účastníků
- Klientely

Dělení zooterapie dle zvířecího druhu:

Používáním jednotného termínu zooterapie se stalo postupem času nedostatečným a nepřesným, proto se jednotlivé terapie začínají pojmenovávat podle druhu zvířete, které k zooterapii užíváme. Toto pojmenování se skládá z názvu složeného z latinského pojmenování určitého zvířete a přidáním slova terapie nebo rehabilitace.

Terapii dle zvířecího druhu dělí Michaela Freeman (2007) na:

---

⁶ Bližší informace o ESAAT lze nalézt na stránkách: <http://www.esaat.org/>

⁷ Bližší informace lze nalézt na stránkách: <http://www.hiporehabilitace-cr.com/>

- Canisterapii – terapie za pomoci psa
- Felinoterapii – terapie za pomoci kočky
- Hiporehabilitaci – kůň a jeho využití v zooterapii
- Delfinoterapii – terapie za pomoci delfína
- Lamaterapii – využití lamy v zooterapii
- Ornitoterapii – využití ptáků v rámci zooterapie

K zooterapeutickému působení můžeme využívat zvířata běžně chovaná v domácnostech, je možné si vybrat mezi akvarijními rybičkami, morčaty, křečky, obojživelníky a plazy. Dále také využíváme zvířata chovaná na farmách a to kozy, prasata, krávy a ovce. Terapie na farmách je často spojována i s dalšími pracovními návyky, proto ji často označujeme jednoslovným názvem jako farmingterapii (kolektiv autorů, 2007).

Dělení zooterapie dle metody:

AAA – Animal Assisted Activities – *Aktivity za pomoci zvířat - společenská činnost, přirozený kontakt člověka a zvířete zaměřený na zlepšení kvality života klienta nebo přirozený rozvoj jeho sociálních dovedností* (kolektiv autorů, 2007). Záměrem této zooterapeutické metody je přirozeným způsobem zlepšit komunikaci, pohyblivost, motivaci, odbourání stresu, uzavřenosti. Klienti zvířata hladí, češou je, komunikují s nimi. Tento způsob terapie se využívá v domovech pro seniory, pro osoby se zdravotním postižením, dětských domovech, léčebnách pro dlouhodobě nemocné, psychiatrických léčebnách.

AAT - Animal Assisted Therapy – Terapie za pomoci zvířat - cílený kontakt člověka a zvířete na zlepšení psychického nebo fyzického stavu klienta a pacienta (kolektiv autorů, 2007). Účelem terapie je podpora rozvoje kognitivních, sociálních, emocionálních vlastností klienta. K rozvoji těchto vlastností je používána technika polohování, komunikace a péče o zvíře např. krmení, česání, oslovení zvířete. Takový způsob terapie je využíván pro osoby s mentálním postižením, pro duševně nemocné pacienty, kombinovaným postižením.

AAE – Animal Assisted Education – *Vzdělávání za pomoci zvířat – přirozený nebo cílený kontakt člověka a zvířete zaměřený na rozšíření nebo zlepšení výchovy, vzdělávání a sociálních dovedností klienta* (kolektiv autorů, 2007). Cílem AAE je podpora zájmu o učení a osobní rozvoj. Klienty této terapie jsou děti se specifickými poruchami učení a chování, poruchami komunikace. AAE je vhodná i pro děti na běžných základních

školách, zde může zvíře sloužit jako živá učební pomůcka, děti mohou zvíře popisovat, učí se s ním pracovat, respektovat, starat se o ně. Tímto prostřednictvím se učí kladnému vztahu k přírodě. Vzdělání probíhá formou přednášek, besed a her.

AACR – Animal Asisted Crisis Response – *krizová intervence za pomoci zvířat – přirozený kontakt zvířete a člověka, který se ocitl v krizovém prostředí, zaměřený na odbourávání stresu a celkové zlepšení psychického nebo i fyzického stavu klienta* (kolektiv autorů, 2007).

Dělení zooterapie dle formy:

Michaela Freeman (2007) rozděluje formy zooterapie podle toho, kde, jak dlouho a v jakém prostředí v návaznosti na metodu terapie probíhá. Dělí je tedy na:

- **Návštěvní program:** Cyklické návštěvy zooterapeuta do domácího prostředí nebo do léčebného, ubytovacího zařízení klienta nebo ve vybraných prostorách určených k zooterapii.
- **Jednorázové aktivity:** Ve většině případů se jedná o jednorázovou akci např. besedu, přednášku nebo setkání pro vybraný okruh zájemců nebo pro širokou veřejnost.
- **Pobytový program:** Jedná se o programy zaměřující se na delší pobyt klientů v prostředí, ve kterém se zooterapie provozuje. Může jít o tábory, víkendové pobyty, malé farmy, statky. Klienti se zde učí, jak se chovat ke zvířatům, ale také se učí respektovat přírodu jako jeden celek.
- **Rezidentní program:** Znakem tohoto programu je, že klient si přebírá terapeutické zvíře do své péče. Toto zvíře se nemusí automaticky stát vlastnictvím klienta. Canisterapeut dohlíží na osoby, které o zvíře pečují, uskutečňují s ním zooterapii a dohlíží na dodržování smluvených podmínek.
- **Ambulantní program:** Zooterapie je aplikována v ordinaci lékaře, psychologa, speciálního pedagoga, které klient navštěvuje. Zvíře se zde nevyužívá jen k zooterapii, ale i jako pomocník k překonání strachu z lékaře, prostředí, stresu a k snadnější komunikaci klienta a odborníka.
- **Program péče o zvíře:** Péče o zvíře bývá někdy kombinována s ergoterapií nebo s terapií pěstování rostlin. Cílem je, aby se klient naučil pečovat o zvíře, a tak se lépe přirozenou cestou naučil samostatnosti a zodpovědnosti.

Dělení zooterapie dle účastníků:

Zooterapie se současně účastní klient, terapeut a zvíře. Účastníky terapie Michaela Freeman (2007) dělí podle způsobu práce, složení pracovní jednotky, počtu klientů a zvířat.

- **Způsob práce:** jedná se o práci pouze jednoho terapeuta nebo o práci několika terapeutických týmů současně.
- **Složení pracovní jednotky:** pracovní jednotka se vždy skládá z klienta, terapeuta a zvířete. Dále mohou být terapii přítomni rodiče, lékař, personál, pomocníci.
- **Počtu zvířat:** k zooterapii můžeme používat jedno zvíře nebo více zvířat, které vede zooterapeut.
- **Počet klientů:** zooterapie může probíhat individuálně (zaměřená na jednoho klienta) nebo skupinově.

Dělení zooterapie dle klientely:

Před začátkem terapie je nutné, aby měl zooterapeut k dispozici informace o klientech, se kterými bude pracovat. Měl by znát věk klienta, pohlaví, diagnózu, zdravotní stav, jeho vztah ke zvířatům, kde a jak klient žije.

2 Canisterapie

Pes a člověk mohou vytvořit tak silný vztah proto, že dokážou vzájemně pochopit své citové reakce. Pes má možná větší radost ze života než my, a tento pocit z něj vyzařuje natolik silně, že se z něj těšíme i my.

(Jeffrey Masson - americký akademik, psychoanalytik a spisovatel)

Přesvědčila jsem se, že i když má člověk sebevětší trápení, jeho tichý a oddaný psí společník mu může nabídnout podporu, jakou mu nikdo jiný nenabídne.

(Doris Dayová)

2.1 Pes a člověk

Pes domácí (*Canis familiaris*) byl domestikován asi před 14. tisíci lety. Vyvinul se z vlka, kterého si člověk ochočil. Patří tak k prvním druhu zvířat, která žijí po boku člověka a doprovázejí ho v jeho životní cestě. Psi jsou využíváni k tahání saní, hlídání stád, přepravě nákladů a lovu. V současné době je pes pro člověka spíše přítelem, společníkem a členem rodiny. Zejména v posledních letech je využíván jako prostředník při terapiích a pomocník osob s různým handicapem. Pro komunikaci se psem je nutné znát jeho přirozené chování, ale i to kterému jsme ho naučili. Při výcviku tak můžeme využít jeho hravosti, loveckého chování a citlivé reakci na slovní a nonverbální povely člověka (kolektiv autorů, 2007).

2.2 Historie canisterapie

Už ve starověku je známý léčivý účinek psích slin, pes lízal nemocným rány a tak je uzdravoval. Ve středověku se příkládáním na člověka využívala jeho tělesná teplota k léčbě revmatismu. První písemná zmínka o terapeutickém používání psů se datuje do 19. století v léčebnách pro duševně nemocné. Po první světové válce, začali být psi cvičeni jako pomocníci invalidních vojáků (kolektiv autorů, 2005).

Pro rozvoj canisterapie jsou důležitá 70. léta 20. století, kdy si psychiatr Boris M. Levinson všiml, že jeho nemluvící klient při náhodném setkání promluvil (kolektiv autorů, 2005). Výzkumným šetřením došel k závěru, že terapeutickým působením prostřednictvím psa může docházet k rychlejšímu a snadnějšímu průběhu terapeutického procesu. Manželé Corsonovi pokračovali v Levinsonově práci. Zjistili, že pes je oblíben hlavně pro své povahové vlastnosti jako je jeho důvěra k lidem, možnost dotyku a poskytování kladných emocí. Pes se jako pomocník při terapiích začal hojně používat, začali tak vznikat sdružení a spolky v různých zemích celého světa.

V roce 1990 byla založena mezinárodní asociace IAHAIO (International Association of Human –Animal Interaction Organizations), která je sdružením pro národní organizace pracující v oblasti výzkumu i praktické aplikace terapeutických programů.

V České republice byl pojem canisterapie poprvé použit v roce 1993. Začaly vznikat společnosti, které zahájily systematickou práci se zvířaty v rámci terapeutického působení. V roce 1995 byla založena Asociace zastánců odpovědného vztahu k malým zvířatům. 2003 vznikla Canisterapeutická asociace, která vytvořila základní pravidla pro poskytování canisterapie. Členské organizace se dohodly na odsouhlasení tří dokumentů směřodatných pro výkon canisterapie, a to: Metodika aktivit se psem jako součást ucelené rehabilitace⁸, Etický kodex canisterapeutického týmu⁹, Základní minima pro uchazeče o post canisasistenta a canisterapeuta.

2.3 Canisterapeutická práce

V kapitole canisterapeutická práce si blíže představíme cíle canisterapie, jak se stát canisterapeutem, jakého si vybrat psa, jaké metody, formy a canisterapeutické techniky budeme v canisterapii používat.

Cíl canisterapie

Canisterapie je způsob terapie, která využívá pozitivního vlivu psa na zdraví člověka. Canisterapie má za cíl příznivě působit na změnu v oblasti: stimulace tělesných funkcí např. polohování, motorických funkcí např. česání, hra se psem, házení míčku, verbálních

---

⁸ viz příloha bakalářské práce číslo 3

⁹ viz příloha bakalářské práce číslo 4

a neverbálních komunikačních dovedností např. oslovení psa, vyslovení příkazu k činnosti, navazování vztahů, kognitivních funkcí např. zájem o získání informací o psovi, emocionálních funkcí např. vyjádření radosti (kolektiv autorů, 2007).

Setkávání klientů a psa může mít v některých případech úskalí a to v podobě alergií a kynofobie - chorobný strach ze psů (kolektiv autorů, 2007).

Canisterapeut

Definice:

Pojmem „canisterapeutický pracovník“, rozumíme pracovníka nebo dobrovolníka, jehož vzdělání odpovídá úrovni „canisasistent“ a „canisterapeut“ podle norem ESAAT (Etický kodex, Canisterapeutická asociace, 2006).

Získání canisterapeutických zkoušek nabízí např. Pomocné tlapky¹⁰, SVOPAP¹¹ zde můžeme získat informace jak se stát canisasistentem nebo canisterapeutem. Canisasistent laik je prvním stupněm pro zájemce, kteří se chtějí canisterapií zabývat. Po absolvování kurzu mohou samostatně provádět Aktivity za pomoci psa, ale nemají právo znát informace týkající se klientovi diagnózy a klientova zdravotního stavu, také s ním nesmí manipulovat. Druhým stupněm v práci je canisasistent profesionál, většinou se jedná o odborníky pracující v sociálních, pedagogických a lékařských oborech, kteří znají diagnózu klienta. Pokud se chce pracovník stát canisterapeutem musí absolvovat patřičné vzdělání v teoretické i praktické oblasti, a pak složit canisterapeutickou zkoušku. Canisterapeut si vychovává a vybírá vhodného psa k vykonávání terapie, musí znát jeho chování a povahové vlastnosti. Dalším důležitým faktorem je radost psa při canisterapeutické a koterapeutické práci (kolektiv autorů, 2007).

Pes

Andrea Tvrdá a Věra Tichá (2007) dělí využití psa ve zdravotně sociální oblasti do čtyř základních skupin:

- **Psi servisní** – slouží jako pomocníci osobám se specifickými potřebami (máme na mysli osoby nemocné nebo trpící postižením). Pro osoby s tělesným postižením jsou

---

¹⁰ <http://www.canisterapie.cz/>

¹¹ <http://www.svopap.cz/>

cvičení asistenční psi, kteří nahrazují klientům nemocnou nebo nepohyblivou končetinu – např. podávání předmětů, otevírání dveří. Každý pes je cvičen k individuálním potřebám klienta. Pro osoby se zdravotním postižením jsou cvičeni psi vodící, dále se můžeme setkat se psy signálními, kteří slouží např. pro osoby se sluchovým postižením.

- **Psi diagnostičtí** – slouží k diagnostice onkologického onemocnění, ale může být také vycvičen k signalizaci epileptických záchvatů.
- **Psi záchranářští** – jsou vycvičení k hledání pohřešované osoby v sutinách budov, pod vodní hladinou, pod lavinou a v terénu.
- **Psi canisterapeutičtí** – o těch se zmíníme v další části textu.

Plemena psů vhodná pro canisterapii nejsou striktně určená, většinou se využívají plemena Zlatý retrívr, Bígl, Kólie, Labradorský retrívr. Spíše jako určité plemeno psa jsou důležitější jeho povahové vlastnosti, kterými by měly být: poslušnost, klidné a vyrovnané chování k člověku, ale i k ostatním zvířatům, ochotu nechat na sebe sahat, nechat se objímat.

Metody canisterapie

Metody canisterapie vybíráme podle dostupných informací o klientovi, diagnózy klienta, možností a potřeb klienta, jakých cílů při terapeutickém působení chceme dosáhnout. Canisterapeut může vybírat s těchto metod:

- **AAA (Animal Assisted Activities)** - terapie za účasti psa

Jde o metodu, která je typická tím, že nemá konkrétní cíle, jedná se o spontánní aktivity, které vyplývají z přítomnosti psa a potřeb klienta. Výsledky terapeutického působení hodnotíme podle aktivity, spokojenosti a citových projevů klienta. Hlavním cílem terapie je zvýšení kvality života klienta. O průběhu terapie není nutné vést podrobnou dokumentaci (kolektiv autorů, 2005).

- **AAT (Animal Assisted Therapy)** – terapie za pomoci psa

Tato terapie probíhá vždy pod vedením terapeuta (psychoterapeuta, fyzioterapeuta atd.), který vede canisterapii ve spolupráci s osobou vedoucí psa. Vždy je důležité seznámit se s diagnózou klienta. O průběhu jednotlivých terapií je nutné vést dokumentaci. Výsledek terapie objektivně je pozorovatelný a měřitelný např. rozvoj slovní zásoby, vyprovokování pohybu, zvýšení koncentrace (kolektiv autorů, 2005).

- **AAE (Animal-Assisted Education)** - výuka s přispěním zvířat

Tuto metodu lze rozčlenit na dvě části. První částí je osvětová činnost pro veřejnost, studenty škol, kteří se formou přednášek, besed a veřejných ukázek výcviku seznamují s možnostmi canisterapie. Částí druhou je začlenění canisterapie do speciální pedagogiky, kde pracujeme se studenty se specifickými poruchami učení a chování, zdravotně a tělesně postiženými. Psa využíváme jako prostředníka při práci s dítětem např. čtení – pro dyslektiky kde slouží přítomnost psa k překonání ostychu a motivaci dítěte např. zlepšení koncentrace a zklidnění hyperaktivních dětí (kolektiv autorů, 2007).

- **AACR (Animal Assisted Crisis Response)** - krizová intervence za asistence psa

Jde o přirozený kontakt zvířete a člověka, který se ocitl v krizovém prostředí. AACR je zaměřená na odbourání stresu obětí katastrof, násilí, trestných činů, záchranáře a celkové zlepšení psychického či fyzického stavu klienta¹².

Formy canisterapie

Formy canisterapie nám slouží k rozdělení, kolika klientům se budeme při terapii věnovat, kde a kdy canisterapie bude probíhat. Canisterapeutický tým si vybírá a kombinuje tyto canisterapeutické formy:

- **Individuální canisterapie:** terapie probíhá pouze pro jednoho klienta, výhodou je cílená práce zaměřená pouze na jednu osobu. Terapeutické působení tak respektuje klientovu individualitu, jeho individuální potřeby, schopnosti a dovednosti¹³.
- **Skupinová canisterapie:** výhodou je uspokojení více klientů najednou, můžeme využívat i většího množství psů. Každý klient si tak může vybrat psa, který je pro něj svým vzhledem a chováním nejvíce přitažlivý (kolektiv autorů, 2005).
- **Návštěvní program:** kontakt klienta a canisterapeutického týmu na předem daném místě např. v léčebnách pro dlouhodobě nemocné, rodinách nebo školách. Návštěvy probíhají v pravidelných intervalech 1-2 krát týdně¹⁴.
- **Jednorázové aktivity:** většinou se konají jako návštěvy v konkrétním zařízení např. ve škole, v domově s ubytováním, v domově pro seniory, v nemocnici atd. Klienti se

---

¹² <http://www.canisterapie.org/>

¹³ <http://www.canisterapeuti.cz/>

¹⁴ <http://www.canisterapeuti.cz/>

seznamují se psem. Učí se, jak se k němu mají chovat, rozumět mu, starat se o něj, hrát si s ním, učí se tak přirozenému chování ke zvířeti.

- **Pobytový program:** je jednorázový nebo pravidelný pobyt klientů v prostředí kde se provozuje canisterapie. Může se jednat o letní integrační canisterapeutické tábory, víkendové pobyty, pobyty pro rodiče s dětmi (kolektiv autorů, 2007).
- **Rezidentní forma:** je umístění zvířete přímo v rodině nebo v ústavním zařízení po vzájemné dohodě klienta a canisterapeuta¹⁵.

Canisterapeutické techniky

Prostřednictvím canisterapeutických technik se cíleně zaměřujeme na rozvoj klientových schopností, zlepšení psychického a fyzického stavu klienta, navrácení klienta do stavu před nemocí nebo úrazem. V některých případech toto navrácení není možné, v takovéto situaci je důležité, abychom klienta pozitivně motivovali a zaměřili se na nácvik nových dovedností.¹⁶ V další části textu si představíme konkrétní canisterapeutické techniky.

Polohování

Jedná se o metodu založenou na přímém fyzickém kontaktu klienta a psa (kolektiv autorů, 2007). Při aplikaci této metody je nutné, aby klient neměl ze psa strach. V průběhu polohování se klient musí cítit bezpečně a uvolněně, proto se doporučuje, aby při počátečním sezení byl přítomen někdo blízký klientovi (rodič, vychovatel, učitel). Polohování by mělo probíhat na zemi, na měkké podložce, pro uvolnění atmosféry můžeme ztlumit osvětlení a pustit relaxační hudbu. Polohování trvá asi 15 – 20 min. Pro jednoho klienta můžeme použít jednoho nebo více psů. Při polohování leží klient na zádech, boku nebo na břiše. Díky polohování dochází ke zklidnění klienta, k prohřátí končetin, k uvolňování svalových křečí a třesů, ke zmírnění salitace, k oživení mimiky, ke zklidnění a prohloubení dýchání a k zlepšení očního kontaktu. Polohování je vhodné pro osoby dlouhodobě nemocné, které mívají často proleženiny, pro osoby s Parkinsonovou chorobou a osoby tělesně postižené.

---

¹⁵ <http://canistachov.cz/>

¹⁶ <http://www.elvahelp.estranky.cz/>

Stimulace olizováním

Olizování je podpůrná metoda při polohování, jazyk psa působí jako masážní prostředek. Slouží k uvolňování spasmů, aktivizuje obličejové svalstvo, a slouží k zlepšení mimiky klienta (kolektiv autorů, 2007).

Odbourání strachu ze psů

Je metoda založená na postupném seznamování klienta a psa, kdy je tento proces rozdělen do několika kroků. Cílem je odstranění klientova strachu ze psa přirozeným a nenásilným způsobem (kolektiv autorů, 2007).

Cílené canisterapeutické techniky

Cílené canisterapeutické techniky jsou zaměřené na rozvoj postižené části těla, motorických, kognitivních, emocionálních, sociálních dovedností a schopností.

- **Jemná motorika:**

Jemnou motoriku u klientů rozvíjíme pomocí přirozené manipulace s předměty, které má pes běžně na sobě (např. karabina na obojku, zapínání obojku, zip na příruční brašně, oblékání a svlékání psích oděvů), manipulací s hračkami pro psa (např. gumová hračka píská – zmáčknutí hračky), krmení psa (např. uchopení granulí, podání misky, krmení z ruky, nalévání vody), česání psa (Galajdová, 2011).

- **Hrubá motorika:**

K rozvoji hrubé motoriky využíváme her se psem (např. zdolávání překážkové dráhy, cvičení, závody, házení aportu, přetahování se psem a to vše za pomoci psa). Psa tak můžeme využít jako soupeře nebo spoluhráče klienta (kolektiv autorů, 2005).

- **Zlepšení lokomoce:**

Psa využíváme jako společníka nebo jako motivaci. Pro klienta je hlavním cílem přiblížit se k psovi, ke svému příteli¹⁷.

---

¹⁷ <http://canistachov.cz/>

- **Rozvoj kognitivních dovedností:**

Klient se učí jak správně manipulovat s předměty např. nasazení náhubku, obojku, jak držet misku s vodou, jak ji nalít. Kdy se krmí pes, co dostává najíst, jak nasypat granule, jaké množství dát psovi, do jaké nádoby. Jak postupovat při péči o psa (česání, krmení, mytí). Učí se psa namalovat, popsat, vymodelovat, určit co psovi patří (kolektiv autorů, 2007).

- **Rozvoj řeči:**

Psa používáme jako téma k hovoru (např. popis psa, oslovení, popis činnosti, pomůcek), klienta tak nutíme ke správné výslovnosti, k přesnému popisu jednotlivých věcí nebo psa, k správnému vyjadřování (kolektiv autorů, 2005).

- **Rozvoj emocionálních vlastností:**

Pes se může stát klientovým společníkem a důvěrníkem. Pokud má klient potíže s chováním, můžeme psa použít jako uklidňujícího prostředku (např. pes je klidný, tak se klient také chová klidně), snaží se k psovi chovat ohleduplně, respektuje jeho potřeby (kolektiv autorů, 2007).

3 Hiporehabilitace

Hiporehabilitace je souhrnným pojmem pro formy ježdění na koni jako součásti komplexní rehabilitace (kolektiv autorů, 2007).

3.1 Člověk a kůň

Člověk uctíval a respektoval koně už od dávnověku. Již staří Řekové uctívají koně jako bájně a nadpřirozené zvíře, což můžeme doložit z různých řeckých bájí a pověstí např. Pegas – bájný okřídlený kůň, koně táhnoucí vůz boha Slunce Héliá, jednorožec kůň s nadpřirozenými schopnostmi, symbolizující čistotu a lásku (kolektiv autorů, 2007). Také staří Keltové mají svého koňského hrdinu Kentaura – napůl koně a člověka, který bývá symbolem rozpolcenosti lidské osobnosti. V naší kultuře se o koních skládají písničky, bývají poradci a zachránci princů v pohádkách a rádci bájných hrdinů. Lidé přiřazují koním různé vlastnosti dle jeho barvy, bílou klisnu připodobňují kráse, čistotě a nositelce života, naproti tomu černému hřebci přisuzují nezkrotnou a nespoutanou povahu. Je zajímavé, že v různých světových kulturách jsou vnímána zvířata rozličně, ale koně jsou ve všech kulturách uctíváni jako elegantní, krásná, ušlechtilá a nezkrotná stvoření.

3.2 Historie hiporehabilitace

První nepřímé zmínky o cíleném využití koně pro léčbu se objevují ve filozofických úvahách Marka Aurelia „Hovory se sebou“ z období 171-179n.l.: „Když se říká: Lékař mu přikázal jezdit na koni nebo studené koupele anebo chodit naboso, celkem by se dalo říci: vesmírný pořádek mu nařídil chorobu, zmrzačení nebo ztrátu něčeho nebo něčeho podobného... Přijměte tedy všechny příhody tak jak ty léky, které předepisuje lékař... A za cosi podobného jako je tvoje zdraví pokládej i uskutečňování a naplňování toho, co vesmírný pořádek uznává za dobré“ (kolektiv autorů, 2007, s. 220).

V 18. – 19. století dochází k rozvoji jízdy na koni jako léčebné a gymnastické cvičení. Po první světové válce se terapeuticky začíná využívat kůň k léčbě válečných invalidů. K celosvětovému rozvoji dochází v 60. letech. V ČR byla v roce 1991 založena Česká

hiporehabilitační společnost, která sdružuje lékaře, fyzioterapeuty, cvičitele jezdeckví a zároveň je školou hiporehabilitačních pracovníků¹⁸.

3.3 Členění hiporehabilitace

Kulichová (1995) dělí hiporehabilitaci na tři základní odvětví:

Léčebné pedagogicko – psychologické ježdění

Parajezdeckví

Hipoterapie

Léčebné pedagogicko – psychologické ježdění

Jedná se o metodu celkového styku s koněm, máme tím na mysli ne jenom jízdu na koni, ale také péči o koně. Tuto metodu můžeme rozdělit do několika dalších kategorií a to (kolektiv autorů, 2007):

- **EAT (Equine Assisted Therapy)** – terapie pomocí koní – tato terapie je zaměřená na péči o koně např. hřebelcování, krmení, vodění koně. Metoda se provádí ze země nebo na koni. Slouží k rozvoji hrubé a jemné motoriky.
- **EFP (Equine Facilitated Psychotherapy)** – podpůrná psychoterapie s koňmi je zaměřená na léčbu poruch chování a emocionálních poruch. Kůň je využíván jako prostředník mezi pacientem a terapeutem.
- **EEL (Equine Experimental Learning)** – praktická výuka pomocí koní, výuka pro klienty se speciálními vzdělávacími potřebami.
- **EAP (Equine Assisted Psychotherapy)** – psychoterapie pomocí koní. Tuto terapii využívají psychiatři a psychoterapeuti k léčbě psychických onemocnění.
- **Hipoterapie – hipoterapie – využívá přirozený pohyb koně k fyzioterapii.**
- **Therapeutic riding** – terapeutické ježdění – slouží k rozvoji kognitivních, emocionálních, fyzických a sociálních vlastností klientů. Je jednotným pojmem pro sportovní, volnočasové, rehabilitační, vzdělávací a terapeutické aktivity.

---

¹⁸ <http://www.hiporehabilitace-cr.com/>

Léčebné pedagogické ježdění je podle Klika (1995) určené pro děti s omezenou schopností učení, nápadnosti v chování, děti duševně a smyslově postižené.

Léčebné pedagogické ježdění ovlivňuje osobnost klienta po psychické, sociální i tělesné stránce. Hollý a Hornáček (1998) uvádí tyto faktory ovlivňující léčebného pedagogicko-psychologického ježdění:

- Tělesné - koordinace pohybů, zlepšení rovnováhy, energetické posilování, rytmizace organismu, úprava pohybové symetrie, pomoc při nápravě chůze.
- Psychické - klientův vztah ke koni, klient se učí koně respektovat jako partnera, musí mu přizpůsobit své chování.
- Sociální - na klienta působíme ergoterapeuticky – což je práce ve stáji, čištění koní a sedláni koní. Setkávání klientů při péči o koně, významné je zapojení tělesně postižených do skupiny klientů.
- Terciálně preventivní - využívá se v léčbě drogově a alkoholově závislých pacientů, pomáhá jim k opětovnému návratu k běžnému životu.

Parajezdectví

Výhodou tohoto sportu je společné setkávání lidí s postižením a intaktní společností. Radost ze sportu a dosažené výsledky jsou velmi povzbudivým faktorem při rozvoji osobnosti postiženého sportovce. První závody v parajezdectví se v České republice konaly v roce 1998 v Třebíči. Bylo velmi zajímavé sledovat, jak se měnil vztah jezdců a parajezdců. *Na prvních závodech se jezdci parajezdcům vyhýbali obloukem a měli k nim nejistý vztah. V dalším roce se zájmem sledovali jejich výkony mezi sebou je i komentovali. Další ročníky se již nesly ve vzájemně rovnoprávném vztahu se vším, co to přináší* (kolektiv autorů, 2007, s. 229). Nejlepší čeští parajezdci soutěží na mezinárodních soutěžích a paraolympiádě. Parajezdectví se dělí na paradrezuru, paravozatajství, paravolyž a parawestern.

• Paradrezura

Rozdělení sportovců v paradrezuře provádí klasifikátor, který je rozděluje dle podobných handicapů, aby zachoval rovnocennost soupeřů, stanoví, v jaké skupině bude sportovec soutěžit.

Paradrezuru dle mezinárodních pravidel dělíme na tyto skupiny¹⁹:

---

¹⁹ <http://www.os-svitani.cz/Parajezdectvi.php/>

- Ia – nejtěžší stupeň postižení, pouze krok (shromážděný, střední, prodloužený, volný)
- Ib – krok, krátce klus
- II – krok, klus (shromážděný, pracovní, střední, prodloužený), mohou zařadit cval
- III – krok, klus, cval (shromážděný, pracovní střední, prodloužený)
- IV – cval včetně laterální práce, přeskoků, obdélník o rozměrech 20x60m.

• **Paravozatajství**

Paravozatajství je mezi parajeздеckými sporty celkem mladým odvětvím. Paravozatajství je vhodné pro osoby se zdravotním znevýhodněním, které ač mají touhu pracovat a stýkat se s koňmi, nemohou na nich jezdit. Paravozatajství je vhodné pro osoby, které mají špatnou rovnováhu, strach z výšek, nadváhu. Tento sport je také vhodný pro osoby se zdravotním znevýhodněním, které mají potíže s vysokou únavou a pro osoby, které z důvodu druhu zdravotního postižení nejsou schopné sedět na koni a tak koně ovládat²⁰.

Jako jiné sporty přispívá paravozatajství k rozvoji celkové osobnosti člověka. Má vliv na jeho zvýšení sebedůvěry, na zlepšení kognitivních a sociálních schopností a dovedností, rozvíjí u něj manuální zručnost a pohybovou koordinaci.

První závody se začínají konat až koncem devadesátých let dvacátého století.

• **Paravoltiž**

Paravoltižci mají v České republice dlouhou tradici. Paravoltiž je vhodná pro děti se specifickými poruchami učení a chování, pro osoby s psychickými poruchami, vadným držením těla, skoliózou, mentální retardací, s dětskou mozkovou obrnou, zrakově a sluchově postižení (kolektiv autorů, 2007).

Soutěžící jsou rozděleni na dvě skupiny:

Lehký zdravotní handicap (označení LH) – skolióza, vadné držení těla, lehká smyslová a srdeční vada, epilepsie, cukrovka, astma, LMD, neurózy, specifické poruchy učení a chování.

Těžký zdravotní handicap (označení TH) – obrny, deformace a amputace končetin, těžší smyslové vady, kombinované vady, mentální retardace²¹.

---

²⁰ <http://www.hiporehabilitace-cr.com/>

²¹ <http://www.hiporehabilitace-cr.com/>

Hipoterapie

Hipoterapie je fyzioterapeutická metoda prováděná s písemným souhlasem lékaře. Terapie probíhá na koni se speciálním výcvikem pod vedením fyzioterapeuta či ergoterapeuta. Jedinečnost této terapie spočívá ve využití trojrozměrného pohybu hřbetu koně v krok²².

Hipoterapie využívá přenosu pohybu koně a nutnosti klienta koordinovat jeho pohyb tak, aby se udržel na koni a byl tak v souladu s pohybem koně. Pohyb koňského hřbetu tak ovládá pacienta. Hipoterapie působí na chůzi člověka, imobilnímu člověku tak může nahradit nohy (Zahrádka, 1995). Pomocí hipoterapie se snažíme pomáhat pacientům s poruchami rovnováhy, degenerativními onemocněními nebo pacientům po úrazech.

3.4 Hiporehabilitace v praxi

Indikace hiporehabilitace

Hiporehabilitace se doporučuje pro pacienty s poruchou chůze, stabilitou, mentálně postižené a psychickými poruchami. Léčebným účinkem je jízda na koni, jezdec musí dobře splynout s koněm, aby nespádl, naučí se tak používat svaly a nervy, které byly doposud oslabené a špatně funkční. Pokud si koně klient oblíbí, můžeme ho používat jako motivačního prostředku, pro klientovo další vzdělávání (kolektiv autorů, 2007).

Kontraindikace hipoterapie

Hipoterapie se nedoporučuje pro osoby akutně nemocné, trpící osteoporózou, strachem z koně, nezvladatelnou agresivitou, nezhojenými ranami (kolektiv autorů, 2007).

Zásady při provádění hipoterapie:

Při provozování hipoterapie bychom měli dodržovat tyto zásady (kolektiv autorů, 2007):

- Klid (každá terapie by měla probíhat v klidném prostředí)
- Výběr vhodného koně (velikost koně, délka kroku)
- Poloha na koni (vsedě, asistovaný sed, leh)
- Přenos pohybu na jezdce (jezdec musí přebrat pohyb koně)

---

²² <http://www.hiporehabilitace-cr.com/>

- Délka terapie (délku terapie ovlivňuje stav pacienta)
- Příprava klienta (udržení klienta v teple, uvolnění svalům)
- Pomůcky pro rehabilitaci (sedlo, třmeny, madla, třmeny)
- Naučení povelů k ovládnání koně

Kůň

Je zvláštní, že ani u koní jako u psů není k hipoterapii používáno pouze jedno konkrétní plemeno. Nejčastěji se k hiporehabilitaci používají tato koňská plemena český teplokrevník, slovenský teplokrevník, anglický plnokrevník, starokladrubský kůň, hucul, českomoravský belgik, norik, slezský norik, shetlandský pony, velšský pony, český sportovní pony, minihorse²³. Spíše než plemeno koně je pro jeho výběr rozhodující řada jiných vlastností a dovedností. Kůň používaný k terapii musí být starší pěti let. Musí být zdravý. Má povinnost projít hipoterapeutickým výcvikem. Musí být klidný, nesmí kousat. Je nutné, aby byl lehce ovladatelný při vodění. Nesmí být lekavý, neměl by se bát předmětů používaných při hipoterapii, míčů, tyčí, hraček. Je nutné, aby byl zvyklý na větší počet lidí, aby mu nevadilo střídání klientů.

Hiporehabilitace - praktické využití

Hiporehabilitace je doporučována klientům zrakově a sluchově postiženým, s kardiovaskulárním onemocněním, plicními chorobami, psychickými i neurologickými poruchami (kolektiv autorů, 1995). Blíže si přiblížíme onemocnění a zdravotní postižení kde je hiporehabilitace nejčastěji využívána (kolektiv autorů, 2007).

- **Dětská mozková obrna**

Děti s dětskou mozkovou obrnou mají potíže s pohybem končetin, špatným držením těla, koordinací pohybu, s prostorovou orientací, poruchami řeči a neklidem.

Při dětské mozkové obrně používáme koně k rozvoji prostorové orientace – pohyb v kruhu, určování předmětů v jezdcově okolí, rozvoji hrubé a jemné motoriky. Klient při jízdě na koni musí zapojit všechny části těla. *Uvolnění, přejímání pohybu koně a jeho průchod pacientovým tělem je základním požadavkem u rehabilitace těchto pacientů* (kolektiv autorů, 2007, s. 249).

---

²³ <http://www.hiporehabilitace-cr.com/>

S terapií můžeme začít ve velmi raném věku, i ve čtyřech měsících, v tomto věku začínáme jezdit v poloze na břiše na zádi koně. Jakmile se klient posune ve vývoji dále, začne se plazit nebo chodit, můžeme klienta posadit.

- **Vadné držení těla**

Příčinou vadného držení těla může být nedostatek přirozeného pohybu v dětství, psychické a psychologické poruchy. Následkem poruchy je nestejný vývoj břišního a zádového svalstva. Jízdou na koni dochází k posilování svalstva a tím dochází k nápravě nemoci (kolektiv autorů, 2007).

- **Skolióza**

Skolióza je označení pro vybočení páteře, toto vybočení může být anatomické (špatný vývoj obratlů) nebo funkční (nestejná délka končetin nebo jednostranné zatížení páteře). Terapie se provádí v sedu, aby docházelo k uvolnění páteře. Klient se musí přizpůsobovat chodu koně. Učí se reagovat na změny rychlosti a směru koňské chůze. v tomto případě je doporučováno změnit rychlost kroku, směr kroku, také můžeme využít změnu terénu (kolektiv autorů, 2007).

- **Roztroušená skleróza**

Roztroušená skleróza, latinsky sclerosis multiplex, je chronické autoimunitní chronické onemocnění, které postihuje mozek, míchu a mozeček. K spuštění nemoci dochází rozpadem myelinových pochv nervových vláken, která jsou důležitá pro správnou funkci nervových vzruchů. Příznaky choroby bývají dvojité vidění, zhoršené vidění pouze na jednom oku, urgentní močení a rychlá unavitelnost. V průběhu nemoci se střídají stavy klidu a ataky. S ohledem na příznaky nemoci se musí přizpůsobit délka terapie – nejdéle by měla trvat 20 minut, záleží na unavitelnosti klienta. Klient nikdy nejede v atace (kolektiv autorů, 2007), pokud se cítí unavený, je nutné terapii ukončit.

V případě roztroušené sklerózy slouží hiporehabilitace k zlepšení koordinace pohybu, k posílení svalstva celého trupu a posílení svalstva pánevního dna.

- **Poruchy kyčlí**

Při poruše kyčlí je hipoterapie doporučována velmi často, při sedu na koni dochází přirozenému uvolňování kyčlí.

- **Stavy po úrazu páteře**

Terapie je dána konkrétním postižením páteře. Volí se podle způsobu postižení, zda může pacient sedět na koni sám nebo s pomocí. Terapie slouží k uvolňování svalových křečí, k zlepšení dýchání i k zlepšení psychiky klienta. Kůň umožňuje klientovi možnost samostatného a neomezeného pohybu, což v případě upoutání na invalidní vozík není možné. Někteří pacienti po absolvování terapie pokračují v parajezdeckých sportech (kolektiv autorů, 2007).

4 Felinoterapie

Kočky jsou lék, jsou smích, jsou mazlení, jsou pořád přinejmenším miloučké a někdy přímo krásné.

(Roger Caras)

Kočka bývá druhým nejčastěji chovaným domácím zvířetem. S kočkou musíme komunikovat jinak než se psem, měli bychom s ní mluvit klidným hlasem, neměli bychom používat rychlá gesta.

Felinoterapie využívá pozitivní interakce mezi člověkem a kočkou k léčbě nebo podpoře zdraví člověka (kolektiv autorů, 2007, s 263).

Metodicky a organizovaně se felinoterapii v České republice věnuje Nezávislý chovatelský klub, který vznikl 1995 v Mladé Boleslavi. Od roku 2003 vznikl při Nezávislém chovatelském klubu Odbor zooterapie, sdružující chovatele pracující v oblasti návštěvní služby. Dále se felinoterapii věnují chovatelé, kteří jsou členové Sdružení chovatelů koček, organizace náleží mezinárodní fenologické federaci FIFe (kolektiv autorů, 2007).

Felinoterapie se účastní klient, dobrovolník, chovatel a kočka (kolektiv autorů, 2007).

Kočka

Kočka, která se používá k felinoterapii musí projít testem, zda je k terapii vhodná. Tento test je čtyřstupňový. Testuje povahové vlastnosti kočky a souhru týmu chovatel – kočka, její chování v různém prostředí a situacích. Kočka musí odolávat rušivým vlivům např. hluku, nesmí se bát neznámých předmětů. Kočka musí být stará nejméně jeden rok a musí být stoprocentně zdravá²⁴.

K felinoterapii se používají pouze vybraná plemena koček, která svými vlastnostmi vyhovují provozování terapie. K nejčastěji používaným plemenům patří Kočka domácí, Kočka siamská a javánská, Perské kočky, Ragdoll (kolektiv autorů, 2007). Kočka siamská a javánská má přátelský vztah k lidem, je velmi učenlivá, můžeme ji naučit aportovat, chodit na vodítku. Respektuje člověka, kterého si sama vybere za „pána“. Perské kočky mají

---

²⁴ <http://eamos.pf.jcu.cz/amos/>

značně klidnou povahu. Jejich nevýhodou je jejich bohatá srst, ta může způsobovat problémy alergikům. Kočky plemene Ragdoll mají velmi klidnou a vyrovnanou povahu, jsou naprosto věrné lidem. Pro jejich snížený svalový tonus se označuje pojmem „hadrová panenka“, dospívají ve věku čtyř let.

Dělení felinoterapie

Felinoterapie se provádí formou návštěvní služby, v této formě bývají propojeny AAA, AAT i AAE.

AAT (Animal Assisted Therapy) – kočka tvoří nedílnou součást terapeutického procesu, kontakt s pacientem je řízený, výsledky působení jsou objektivně pozorovatelné - zlepšení motoriky rukou, rozvoj slovní zásoby, uvolnění, zklidnění klienta (kolektiv autorů, 2007).

AAA (Animal Assisted Activities) – kočka již svou přítomností navozuje příjemné prostředí. Je přítomna v zařízení její kontakt s pacientem je nenucený, pacient i kočka sami volí své aktivity - česání srsti, krmení, mazlení (kolektiv autorů, 2014).

Využití felinoterapie v praxi

Kočku klient může hladit, česat, komunikovat s ní, chovat ji. Učí se respektovat její chování, pojmenovávat části těla. S kočkami a dalšími zvířaty (morčata, křečci, králíci) můžeme hrát loutkové divadlo. K němu si můžeme domalovat kulisy a připravit loutky. Divadelní představení můžeme doplnit hrou na hudební nástroje, vytvářením různých zvuků a ruchů. Tyto činnosti tak slouží k procvičování hrubé i jemné motoriky, k dechovým cvičením, k rozvoji rozumových dovedností²⁵.

Kočku můžeme využít jako psychickou podporu pro seniory, osoby drogově závislé, hypochondrické klienty, klienty s psychosomatickými poruchami, k řešení krizových situací např. po úmrtí partnera, ke zklidnění hyperaktivních dětí.

---

²⁵ <http://eamos.pf.jcu.cz/>

5 Ornitoterapie

Papoušky lidé chovají již od dob starého Egypta i v současné době patří k hojně chovaným domácím mazlíčkům. Některý druh papoušků je schopen naučit se mluvit což člověka od pradávna fascinuje. V papouščí povaze můžeme najít další prvky, které se podobají lidské povaze věrnost, žárlivost, dožadování se pozornosti, radost, zlost. Papoušci se na člověka velmi často citově upnou a reagují na jeho nálady a psychiku (kolektiv autorů, 2007).

Dělení ornitoterapie

Ornitoterapie v současné době není příliš rozšířená.

Alena Doležalová (2007) dělí ornitoterapii na dvě skupiny, a to na:

- **OT 1** – chov papouška ve vlastním prostředí. Tento způsob terapie je vhodný pro osoby, které osaměly, např. po smrti partnera. Papoušek je pro ně novým kamarádem a společníkem.
- **OT 2** – ambulantní návštěvy léčebných zařízení či domovů důchodců, které provádí majitel papouška. Tento způsob je vhodný v zařízeních, kde není možné chovat zvířata.

Papoušci jsou vhodným společníkem pro lidi s Alzheimerovou chorobou, pro klienty s mentálním postižením a hyperaktivní děti. Ve všech případech papoušek působí na člověka uklidňujícím dojmem, pomáhá mu rozvíjet fyzické, psychické a emocionální vlastnosti (kolektiv autorů, 2007).

6 Delfinoterapie

Delfinoterapie se v Evropě provozuje v Německu – Nürnbergu, v ukrajinském Sevastopolu, dále se s ní můžeme potkat v izraelském Eilat a nejznámějším místem praktikujícím delfinoterapii je Florida.

Delfinoterapie se v České republice neprovádí, můžeme se o ní blíže informovat na internetových stránkách www.delfinoterapie.cz, www.facebook.com/Delfinoterapie. Můžeme se zde dočíst nejen o delfinoterapii, ale i nabídce cestovní kanceláře, která delfinoterapii zajišťuje.

„Delfini jsou zajímaví partneři pro mnohostrannou interakci a hru. Klientům delfinoterapie nabízí příjemný prožitek v oblasti tělesného kontaktu, komunikace, sociální interakce i příjemně strávený čas. Důležitým momentem je zaujetí prožívanou chvílí, kdy klient zapomíná na okolní svět a soustředí se na přítomnost, jeho motivace k činnosti je spontánní“ (kolektiv autorů, 2007, s. 290).

Delfinoterapie se provádí individuálně a je do ní zapojena celá rodina klienta, trvá po dobu 7 - 10 dnů. Dítě se každý den setkává s delfíny na 20 - 40 minut. Dítě je postupně seznamováno s delfíny, nejdříve si s nimi hraje ze břehu. Hází jim různé předměty a hračky. V další fázi krmí a hladí delfína, zvyká si tak na jeho blízkost. Poslední fází je kontakt dítěte s delfínem ve vodě (kolektiv autorů, 2007).

Delfinoterapie je vhodná pro děti, které mají problém s komunikací, výslovností, navázáním kontaktu. Je také vhodná pro klienty s mentálním a kombinovaným postižením, tělesným postižením, Downovým syndromem, opožděným vývojem řeči, psychickým onemocněním, poúrazovými stavy (kolektiv autorů, 2007).

7 Terapie malými zvířaty

Hlavními představiteli této skupiny jsou králík a morče. Jsou vhodné hlavně pro svou nenáročnost na chov, výživu a prostor. Pro malá zvířata, která lidem zkvalitňují a obohacují svůj život, platí tzv. „5 svobod“ - *osvobození od hladu, žízně, podvýživy, od nepohodlí, bolesti, zranění a nemoci, od strachu a úzkosti a zajištění svobodné možnosti realizovat prvky normálního chování* (kolektiv autorů, 2007, s. 292).

Králík

Králíka lze terapeuticky využít několika způsoby. Péči o něj můžeme zařadit do pracovní terapie, ale můžeme ho využít i k zooterapeutickému působení. S králíkem se dobře pracuje pro jeho velikost a poměrně klidnou povahu. Králíci se využívají jako koterapeuté pro osoby se specifickými poruchami učení a chování. Také je vhodný pro onkologické pacienty, pro osoby s depresemi, které jsou upoutány na invalidní vozík, osoby nevidomé a slabozraké, mentálně postižené (kolektiv autorů, 2007).

Morče

Je velmi oblíbeným malým chovaným zvířetem, velmi rychle se přizpůsobuje kontaktu s člověkem. Morče na člověka reaguje zvukovými signály – pískáním, kvičivými zvuky, individuálně reagují na každého člověka.

Morčata se pro své povahové vlastnosti používají jako koterapeuté pro předškolní děti, děti hospitalizované, při psychoterapeutickém působení u deprivovaných a zneužívaných dětí (kolektiv autorů, 2007).

Další malá zvířata vhodná pro terapii jsou: činčila, laboratorní potkani a myši, křeček zlatý, pískomil mongolský, fretka.

Všechna vyjmenovaná zvířata jsou nenáročná na chov, prostor, potravu, čas a finance. Jejich další výhodou je snadné ochočení, hravost a dobrá komunikace s vybranými druhy. Většinu těchto malých zvířat si chovají klienti doma. Jako koterapeutů je využívají v domovech pro seniory, v dětských domovech, jako společníky pro osamělé osoby (kolektiv autorů, 2007).

8 Farmingterapie

Farmingterapie je forma zooterapie prostřednictvím práce na farmě (kolektiv autorů, 2007).

Termín farmingterapie můžeme vyložit dvěma způsoby²⁶.

Prvním způsobem je pohled na farmingterapii v širším kontextu, pohlížíme na ni jako na práci na farmě. Klienti se na farmě zúčastňují všech prací, věnují se zahradničení, sadaření, rostlinné výrobě, péči o zvířata. Spolupodílí se na výrobě zemědělských produktů např. medu, sýrů. Tyto aktivity jsou vhodné pro klienty zdravotně a sociálně znevýhodněné. Tento způsob farmingterapie provozují farmy nebo se provozují v zařízeních poskytujících zdravotní a sociální služby.

Druhým způsobem se na farmingterapii díváme v užším kontextu jako na terapii hospodářskými zvířaty. Klienti bydlí na farmě nebo na farmu dochází, ve výjimečných případech je zvíře za klienty dováženo. Klienti pečují o zvířata v celém procesu chovu, krmí je, uklízejí stáje, čistí je (kolektiv autorů, 2007). Tato terapie je vhodná pro ty klienty, kteří potřebují získat pracovní návyky a snaží se opět začlenit do společnosti.

K farmingterpii se používají klidná, trpělivá, ochočená zvířata, která vydrží stálý kontakt s klienty. Zvířata by neměla mít rohy, aby se zabránilo poranění klientů. Dále je nutné hlídat dobu páření, protože v tomto období bývají zvířata neklidná a reagují jinak než za normálních okolností. K terapii jsou používány kamerunské ovce, kozy, lamy, osli, poníci, miniprasata (Loučka, 2007). Klienti zvířata hladí, objímají, češou, krmí, vodí. Klienti získávají od zvířat zpětnou vazbu na jejich chování, například pokud se klient špatně chová k lamě, ta na sebe pak nenechá sahat,²⁷ musí je respektovat se všemi jejich potřebami. V některých případech se může klient na zvířata jen dívat a pozorovat vzájemný vztah mezi zvířaty.

Farmingterapie je vhodná pro postižené klienty, děti trpící poruchou pozornosti, ADHD, autismem, děti z dětských domovů, šikanované děti, agresivní, užívající návykové látky. Terapie je vhodná pro seniory, dospělé trpící syndromem vyhoření, nezaměstnané.

---

²⁶ <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/>

²⁷ <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/>

Účastníci terapie na farmě bydlí po celou dobu terapeutického působení nebo se terapie účastní formou víkendových pobytů. V případě víkendových pobytů můžeme farmingterapii doplnit výukou v přírodě²⁸.

Farmingterapie učí klienta odpovědnosti za někoho jiného, učí respektovat osobnost někoho druhého, učí se vcítit do potřeby druhých. Pro nezaměstnané, závislé na návykových látkách a agresivní klienty je péče o zvířata nastolením řádu do života, protože při péči o ně je nutné dodržovat pravidelnost, upevňují si tak pracovní návyky, objevují vlastní užitečnost pro společnost. Práce na farmě se doporučuje i pro seniory, ti pokud zůstanou sami, tak je farma místem k setkávání s jinými lidmi a necítí se tak osamělí.

Práce na farmě rozvíjí hrubou a jemnou motoriku (práce s hřebeny, sypání potravy, nalívání vody, zapínání strojů, práce s nářadím), verbální komunikaci (oslovení zvířat, komunikace s pracovníky a klienty), kognitivní, sociální a emocionální vlastnosti klienta.

---

²⁸ <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/>

9 Domovy pro osoby se zdravotním postižením

V České republice je k 31. 12. 2011 podle Českého statistického úřadu provozováno 211 Domovů se zdravotním postižením²⁹. V kapitole Domovy pro osoby se zdravotním postižením si představíme Domovy pro osoby se zdravotním postižením podle zákona o sociálních službách. V další části uvedeme přehled jednotlivých postižení klientů, kteří by mohli být klienty tohoto domova.

Domovy pro osoby se zdravotním postižením

V domovech pro osoby se zdravotním postižením se poskytují pobytové služby osobám, které mají sníženou soběstačnost z důvodu zdravotního postižení, jejichž situace vyžaduje pravidelnou pomoc jiné fyzické osoby (Zákon o sociálních službách č. 108/2006, § 48).

Klientům je poskytováno ubytování, strava, pomoc při zvládnutí péče o jejich vlastní osobu, pomoc při osobní hygieně nebo poskytnutí pomůcek pro osobní hygienu.

Osobám bydlícím v tomto zařízení jsou poskytovány výchovné, vzdělávací a aktivizační činnosti, sociálně terapeutické činnosti, pomáhají jim zprostředkovávat kontakt se společností.³⁰ Součástí domova bývá často mateřská, základní a střední škola. V mnoha domovech se klienti mohou zúčastnit řady terapií např. hipoterapie, canisterapie, muzikoterapie, biblioterapie, arteterapie, ergoterapie, trampoterapie nebo navštěvují aktivizační dílny (keramickou, výtvarnou a textilní dílnu, hmatové modelování).

Osoby se zdravotním postižením

V našich zemích používáme pro označení osob s defektem více termínů: člověk postižený, znevýhodněný, s postižením, handicapovaný, zdravotně postižený, se speciálními výchovnými a vzdělávacími potřebami, člověk se speciálními potřebami, výjimečný aj.“

(kolektiv autorů, 2005, s. 18)

Zdravotní postižení je tělesné, mentální, duševní, smyslové nebo kombinované postižení, jehož dopady činí nebo mohou činit osobu závislou na pomoci jiné osoby³¹

---

²⁹ <http://vdb.czso.cz/vdbvo/>

³⁰ <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108/>

³¹ <http://www.zakonyprolidi.cz/cs/2006-108/>

- **Tělesné postižení**

Společným znakem tělesného postižení, je porucha hybnosti, ta má trvalý nebo přechodný stav (Vítková, 1998). Poruchy mohou být primární a to vrozené, vývojové, poúrazové. Sekundární, které vznikly v důsledku jiné nemoci. Mezi vrozené tělesné poruchy řadíme deformity lebky, rozštěp patra, páteře, rtů, deformity končetin, centrální periferní obrny, dětskou mozkovou obrnu (její spastické i nespastické formy). Získaným tělesným postižením rozumíme deformace páteře (skoliózy, plochá záda, kyfózy), zlomeniny obratlů, amputace, revmatické nemoci. Osoby s postižením hybnosti můžeme dělit na osoby těsně postižené, s nemocí a osoby zdravotně oslabené (kolektiv autorů, 2005). Dále je můžeme dělit podle pohyblivosti na osobu schopnou samostatné chůze, částečně pohyblivou osobu – je schopna pohybu za pomoci berlí, lezítek, chodítek, imobilní osobu není schopna pohybu s dopomocí (kolektiv autorů, 2005).

- **Zrakové postižení**

Za osobu se zrakovým postižením je považován jedinec, který má i po korekci vady (chirurgické, optické, medikamentózní) stále narušeno zrakové vnímání tak, že mu činí potíže v běžném životě (Finková, 2007).

K podrobnějšímu rozdělení zrakového postižení jsme si vybrali rozdělení podle dělení používaného ve speciální pedagogice. Speciální pedagogové dělí zrakové postižení na čtyři kategorie:

1. osoby nevidomé - „*Osoby nevidomé jsou chápány jako kategorie osob s nejtěžším stupněm zrakového postižení a patří sem děti, mládež a dospělí, kteří mají zrakové vnímání narušeno na stupni nevidomosti (slepoty)*“ (Finková, Ludíková, Růžičková, 2007, s. 41).
2. osoby se zbytky zraku – v mezích zrakové ostrosti 3/60 – 0,5/60 (Kuchyňka, 2007).
3. osoby slabozraké - „*Slabozrakost je souhrnné označení pro snížení zrakové ostrosti různého původu*“ (Keblová 2001, s. 33).
4. osoby s poruchami binokulárního vidění – poruchy binokulárního vidění jsou strabismus a amblyopie. „*Strabismus je stav, kdy při fixaci určitého předmětu na blízko nebo do dálky se osy vidění neprotínají v témže bodě.*“ „*Amblyopie je funkční*

porucha, kterou představuje snížení zrakové ostrosti různého stupně při normálním anatomickém nálezu na oku“ (Květoňová, Švecová, 2000, s. 49, 50).

- **Sluchové postižení**

Pro člověka je jedním z nejdůležitějších faktorů v rozvoji osobnosti komunikace, proto je důležité najít způsob dorozumívání se s neslyšícím klientem. Pro sluchově postiženého člověka je komunikace velmi složitá. Pro její vývoj je velmi důležité období ztráty sluchu. Pokud dojde ke ztrátě sluchu po sedmém roce života a vývoj řeči je ukončen, hovoříme o postlingvální ztrátě sluchu. Jestliže není vývoj řeči ukončen před ohluchnutím, hovoříme o prelingvální ztrátě sluchu (kolektiv autorů, 2005). Pro sluchově postižené dítě je lepší variantou, když se narodí neslyšícím rodičům, ti ovládají znakový jazyk a dítě se tak naučí brzy komunikovat. Neslyšící dítě u slyšících rodičů může mít značné potíže, protože slyšící rodiče mají velmi často problémy při komunikaci s dítětem. Podle místa poškození sluchového orgánu dělí Hložek (1995) sluchové poruchy na:

- převodní vady – narušení přenosu energie ve vnějším nebo středním uchu, tato porucha nikdy nemůže způsobit úplnou hluchotu, lze ji zmírnit nebo odstranit pomocí chirurgického zásahu
- percepční vady - jsou vady vnitřního ucha a narušením dráhy sluchového nervu, mohou způsobit úplnou hluchotu
- smíšené poruchy – jsou kombinací obou předchozích poruch
- centrální vady – vady v sluchovém centru, osoby slyší zvuky, ale nerozumí mluvené řeči stejné intenzity (Langer, 2005)

Klasifikace ztráty sluchu dle Světové zdravotnické organizace (WHO) z roku 1980:

1. normální sluch (ztráta do 25 dB u dospělých, do 15dB u dětí)
2. lehká sluchová porucha (ztráta 26 - 40 dB u dospělých, 16 – 40 dB u dětí)
3. střední sluchová porucha (ztráta 41 – 55 dB)
4. středně těžká sluchová porucha (ztráta 56 – 70 dB)
5. těžká sluchová porucha (ztráta 71 – 90 dB)
6. úplná ztráta sluchu – hluchota (ztráta nad 90 dB)

- **Postižení osob s narušenou komunikační schopností**

„O narušené komunikační schopnosti hovoříme tehdy, když některá rovina (nebo několik rovin současně) jazykových projevů působí vzhledem ke komunikačnímu záměru jednotlivce interferenčně. Může jít např. o foneticko-fonologickou, morfologickou, syntaktickou, lexikální, sémantickou a pragmatickou rovin“ (Llechta, 2002, s. 51).

Člověk komunikuje neustále, verbálně (slovně, písemně) a nonverbálně. V současnosti pokud mluvíme o narušené komunikační schopnosti, nemáme na mysli jen špatnou výslovnost malých dětí. Řadíme k nim i dospělé po úrazech, po cévních příhodách, se špatným polykacím reflexem.

Narušenou komunikační schopnost dělíme na³²:

- Poruchy vývoje řeči (opožděný vývoj řeči)
- Afázie
- Neurotické poruchy řeči (mutismus, elektivní mutismus, surdomutismus)
- Poruchy plynulosti řeči (kocktavost, breptavost)
- Poruchy artikulace (dyslalie, dysartrie)
- Poruchy grafické podoby řeči (dyslexie, dysgrafie)
- Poruchy při anomáliích orofaciálního systému (palatolalie, rinofonie)
- Poruchy hlasu
- Symptomatické poruchy řeči

- **Mentální postižení**

Mentální retardaci lze definovat jako vývojovou duševní poruchu se sníženou inteligencí demonstrující se především snížením kognitivních, řečových, pohybových a sociálních schopností s prenatální, perinatální i postnatální etiologií. (Valenta, Müller, 2009, s. 16).

Retardace se může vyskytnout bez, nebo současně s jinými somatickými nebo duševními poruchami. Poruchy inteligence mohou být vrozené nebo ranně získané - oligofrenie, demence – poruchy inteligence získané po druhém roce života.

Mentální retardaci dělíme dle MKN - 10 na³³:

---

³² <http://www.logopedonline.cz/>

1. **F70 - Lehká mentální retardace (IQ 50 -69)** se projevuje se opožděným řečovým vývojem, problémy se projeví až po nástupu do školy, klient umí vykonávat jednoduchá zaměstnání, je schopný se o sebe postarat sám. Mentální věk dospělého klienta odpovídá věku 9 – 12 let.

2. **F71 Středně těžká mentální retardace (IQ 35 – 49)** – při tomto stupni jsou myšlení, řeč a schopnosti sebeobsluhy výrazně omezené. Řeč je jednoduchá, někdy zůstává pouze u nonverbální komunikace. Klient nemůže samostatně bydlet, je pro něj vhodné chráněné bydlení. Pracovat může v chráněných dílnách. Mentální věk dospělého klienta odpovídá věku 6 – 9 let.

3. **F72 Těžká mentální retardace (IQ 20 – 34)** se vyznačuje se potřebou neustálé pomoci, opoždění lze diagnostikovat již v předškolním věku, výjimečně schopnost tvorby jednoduchých slov, strava musí být upravena, časté poruchy chování, agrese. Mentální věk dospělého klienta odpovídá věku 3 – 6 let.

4. **F73 Hluboká mentální retardace (IQ pod 20)** se vyznačuje těžkým pohybovým postižením. Klienti reagují na jednoduché otázky, odpovídají nonverbálně. O klienta je nutné neustále pečovat, nejsou schopni udržet moč ani stolici. Mentální věk dospělého klienta odpovídá věku pod 3 roky.

- **Kombinované vady**

„V defektologii jde o kombinované vady, když jedinec je postižen dvěma nebo více vadami, např. poruchou zraku nebo sluchu“ (kolektiv autorů, 1984, s. 181).

Kombinovanou vadou tedy rozumíme kombinaci postižení dvou a více vad souběžně. Velmi častou je kombinace mentálního postižení s další vadou (s tělesným postižením, DMO, se smyslovými postiženími, poruchami chování), hluchoslepota, poruchy autoptického spektra s další vadou. V případě vícečetného postižení je nutná včasná diagnostika a pak včasná intervence zaměřená na rozvoj klientových schopností dovedností.

---

³³ <http://www.uzis.cz/cz/mkn/>

10 Domov na Zámku Nezamyslice

„ Posláním Domova "Na Zámku", p. o. Nezamyslice (dále jen Domova) je dětem a dospělým osobám s mentálním postižením v kombinaci s jiným postižením, poskytnout nezbytnou podporu a zabezpečit prostřednictvím svých služeb žít běžným životem, který se co nejvíce přibližuje k životnímu standardu běžné (věkově srovnatelné) populace s důrazem na individuální potřeby. “³⁴

10.1 Charakteristika zařízení

Ústav sociální péče sídlí v budově a přilehlých prostorách zámku v obci Nezamyslice. První písemná historicky doložená zpráva o zámku pochází z roku 1764³⁵.

Do roku 2002 mělo zařízení název Ústav sociální péče pro mládež a dospělé, bylo součástí Okresního ústavu sociálních služeb Prostějov. V roce 2003 Okresní ústav zanikl a zařízení spravovala příspěvková organizace, jejím zřizovatelem byl Krajský úřad Olomouckého kraje. Od 1. ledna 2004 byla zřízena příspěvková organizace s názvem Ústav sociální péče Nezamyslice. 1. ledna 2008 byl Ústav sociální péče přejmenován na Domov Na Zámku, p. o. Nezamyslice³⁶.

Domov má kapacitu 115 míst, je určen pro muže a ženy s mentálním, smyslovým, tělesným a kombinovaným postižením, jejichž situace vyžaduje pravidelnou podporu a pomoc jiné osoby.

Klienti jsou rozděleni podle stupně postižení a věku do sedmi oddělení. V současné době bydlí v domově 2 klienti ve věku 13 – 18 let, 23 klientů ve věku 19 – 26 let, 83 klientů ve věku 27 – 65 let, 5 klientů ve věku 66 – 85 let, 1 klient ve věku nad 85 let. Jsou ubytováni v jednolůžkových, dvoulůžkových, třílůžkových a čtyřlůžkových pokojích.

Všechny prostory domova jsou bezbariérové. Pro společné aktivity a setkávání je v domově k dispozici společenská místnost, jídelna, zahrada, terapeutické dílny a bazén.

---

³⁴ <http://www.antee.cz/nazamku/>

³⁵ <http://www.nezamyslice.cz/>

³⁶ <http://www.nezamyslice.cz/>

Pracovníci domova přistupují ke klientům individuálně, respektují jejich potřeby, zdravotní stav a věk. Uživatelům pomáhají rozvíjet jejich schopnosti a dovednosti, pomocí celé řady cvičení, terapií a volnočasových aktivit, které jsou součástí nabídky zařízení.

Klientům jsou nabízeny tyto služby:

Celoroční provoz

Ubytovací služby

Zdravotní péče – ambulantně

Sociálně ošetrovatelská péče

Služby spojené s praním, žehlením, zašíváním prádla uživatele

Služby týkající se estetiky v domově uživatele (úklid, výzdoba)

Sociálně právní pomoc při vyřizování osobních záležitostí uživatele (jednání s důležitými institucemi a úřady)

Služby zahrnující hospodaření s finančními prostředky

Zajištění využívání veřejných služeb (kadeřník, holič, pedikúra)

Zajištění účasti na kulturních programech pořádaných v zařízení

Zajištění integrace uživatelů s veřejností (společenské programy, sportovní a rekreační pobyty, rekondiční a lázeňské pobyty)

Služby požadované uživatelem (osobní zájmy, duchovní péče pro věřící)³⁷.

Cílem pracovníků domova je nejen péče o klienty, ale všestranný rozvoj jejich osobnosti. Proto pro každého klienta vytváří tým speciálních pedagogů plán aktivizačních činností, který vychází z individuálních potřeb klienta s ohledem na jeho postižení. Při vykonávání aktivizačních činností je kladen důraz na vytvoření příjemné atmosféry při práci, kamarádského kolektivu, radosti z práce.

---

³⁷ <http://www.antee.cz/nazamku/>

Aktivizační činnosti je možné provádět na zahradě, hřišti, v dílnách, hudebně a ve společných prostorách domova. Tým pracovníků zajišťující sebevzdělávací aktivity, je složený z odborných lékařů, sociálních pracovníků, rehabilitačních pracovníků a speciálních pedagogů. Klientům domova jsou nabízeny sportovní aktivity (atletika, kopaná, stolní tenis, plavání, Bocce, sportovně pohybové aktivity), harmonizace, hudební a muzikoterapeutické aktivity, zooterapie – lamaterapie, tréninkové kurzy (samostatného cestování, hospodaření s penězi, práce na počítači, rozvoje a fixace všeobecných znalostí)³⁸.

Uživatelé domova si podle vlastních zájmů mohou vybrat z řady pracovních terapií. Klienti mají možnost pracovat v keramické dílně, košířské dílně, tkalcovské dílně, ve výrobně koženkových papučí a na zahradě. Pro klienty, kteří mají rádi zvířata je určená zooterapie a farmingterapie. Keramickou dílnu pravidelně navštěvuje třicet uživatelů různého stupně postižení. Jednou týdně je dílna otevřena pro všechny klienty domova, kteří rádi pracují s hlínou. Práce v košíkářské hlíně je velmi náročná na dodržování pravidel při pletení výrobků, klienti musí dodržovat tvar košíku, musí umět počítat, musí být manuálně zruční. V tkalcovské dílně vyrábí uživatelé koberečky, předložky, sedáky na židle, dečky. Terapie se účastní klienti, kteří tkají na stavech a klienti, kteří připravují materiál pro tkaní. Výrobky kožedělné dílny jsou velmi náročné na přesnost a propracovanost, tyto vyrábějí uživatelé, kteří jsou schopni pracovat s ostrými předměty a jsou velmi manuálně zruční³⁹. O farmingterapii a lamaterapii se zmíníme v další části textu.

10.2 Zooterapie a farmingterapie v Domově Na Zámku

Pobyt v přírodě je pro člověka přirozený a příroda je pro něho přirozenou školou. V přírodě se pořád děje něco nového, každý den je jiný, proto uživatelé rádi chodí do přírody a pracují venku. V Nezamyslicích mají velkou výhodu, součástí domova je velká zahrada, jejíž prostory se přímo nabízejí k pěstování rostlin a chovu zvířat. V rámci terapeutického působení se pracovníci domova rozhodli pro zahájení farmingterapie a v pozdější době zooterapie.

---

³⁸ <http://www.antee.cz/nazamku/>

³⁹ <http://www.antee.cz/nazamku/>

Farmingterapie

Jak jsme již uvedli, pracovníci domova využili velké zahrady v domově a vyhrazenou část začali obdělávat. V rámci pracovní terapie byli do práce na zahradě zapojeni i klienti. Začali pomáhat při pěstování ovoce a zeleniny. Sklizenou úrodu pak dodávají do kuchyně domova. Klienti okopávají plodiny, sklízí úrodu, sečou trávu, sbírají spadaná jablka, provádí terénní úpravy, učí se rozeznávat plevel od užitkových rostlin. V zimě uklízí sníh. Zahradní terapie byla časem rozšířena o zooterapii. O zvířata je nutné pečovat, a tak byli klienti zapojeni do péče o ně. Naučili se je krmit, nosit jim vodu, uklízet jejich stáje a výběhy, učí se o ně pečovat. Dále se podílejí na zajišťování krmení, pomáhají při sečení trávy, sušení a sklizení sena. Při všech těchto činnostech se klienti učí pracovat s nářadím, učí se ho správně používat, učí se, jak ho mají uchopit, jak s ním mají správně pracovat, jak mají při práci správně postupovat. Pod vedením terapeuta se klienti farmingterapie účastní celoročně.

Zooterapie v Domově Na Zámku

Prvními chovanými zvířaty v domově byli křečci a exotický pták. Klienti, kteří o zvířata pečovali, si vyhledávali informace o způsobu jejich chovu. S radostí a zájmem je pak konzultovali, a vzájemně si radili. Pro o chov zvířat, byly v domově pořádány besedy a přednášky s tematikou zaměřenou na jejich chov.

Zaměstnanci domova si všimli příznivého vlivu zvířat na klienty a začali se zajímat, jak by tohoto vlivu využili k psychickému, tělesnému a rozumovému rozvoji klientů.

V roce 2009 byla postavena ohrada pro zvířata na zahradě domova, která byla do této doby využívána k pěstování užitkových plodin, k odpočinku a relaxaci.

Ze ZOO na Kopečku u Olomouce bylo zapůjčeno stádo malých hospodářských zvířat. Toto stádo se skládalo ze tří ovcí valašek, dvou ovcí kamerunských, tří koz kašmírských. Tyto jsou chované podle platných veterinárních předpisů. Klienti o zvířata pečují v rámci farmingterapie, o které jsme se zmínili v předchozí části textu.

V domově se zamýšleli i nad možností kontaktu se zvířaty pro nepohyblivé klienty. Imobilní klienti jsou přivázeni k ohradě, aby se mohli seznámit se zvířaty. Nejdříve je pozorovali z povzdálí, pak se naučili zvířatům podat krmení, začali se jich dotýkat a přestali z nich mít obavy.

Tento začínající projekt byl velmi úspěšný a u klientů velmi oblíbený. Pracovníci domova opět oslovili ZOO Na Kopečku. Byly jim zapůjčeny tři zakrslé kozy a dvě lamy alpaky. Zvláště lamy byly vybrány pro svou mírnou a klidnou povahu, nenáročnost na chov a krmení. Zvířata bylo nutné naučit si zvykat na ohlávku s vodítky, na blízkou přítomnost člověka, na vedení člověkem, aby se zklidnila a mohla se použít k procházkám a terapeutickým činnostem.

Ošetřovatelé zjistili, že každé zvíře má své individuální potřeby i individuální povahové vlastnosti, uvádějí, že jedna z lam plivala na klienty, kteří se jí „nelíbili“ a jiné zase poslouchala na „slovo“.

Pro velký zájem o chov zvířat, byly vybudovány voliéry z budovy, která dříve sloužila jako kůlna k ukládání pracovního nářadí. V těchto prostorách probíhá ornitoterapie a terapie s malými hlodavci. Z hlodavců v domově chovají křečky, morčata, činčily a králíky. O tato zvířata pečuje asi 45 klientů, sami si píší rozpis služeb.

V roce 2011 byl do domova pořízen pes, klienti se za pomoci kynoložky učili zacházet se psem. Učili se ho oslovit, povelům, starat se o něj. Pes je pro klienty kamarád, partner a společník. Na canisterapii dojíždí canisterapeut se svými psy. V domově je možné se zúčastnit felinoterapie, která probíhá v tkalcovské dílně⁴⁰. Specifickou terapií tohoto domova je lamaterapie, o které se zmíníme v další části textu.

Lamaterapie

Klienti si velmi oblíbili práci se zvířaty, zvláště s lamami. Tato skutečnost byla impulsem pro pracovníky domova, aby se rozhodli sestavit tým lidí, který by terapii se zvířaty stanovil určitá pravidla. Tento tým je složen z terapeuta, speciálního pedagoga, klienta.

Lamaterapie je vhodná pro klienty s mentálním postižením, kombinovanými vadami, autismem, s prvky agrese, hyperaktivní, apatické, imobilní a trpící zoofobií.

Lamaterapie probíhá celoročně, dvakrát denně po čtyřiceti minutách, dopoledne od 9,30 hod, odpoledne od 13,00 hod. V případě pěkného počasí chodí klienti v rámci lamaterapie na Mokřad u Mořic. V zimním období nebo v případě špatného počasí, vodí klienti lamy po zahradě nebo před budovou zámku.

---

⁴⁰ <http://www.antee.cz/nazamku/>

Cílem lamaterapie je dosažení vzájemného respektu klienta a zvířete. Klient se musí přizpůsobit tempu lamy, naučit se respektovat její chování, učí se ji oslovit, učí se ji vést a učí se pravidla vedení zvířete. Při vedení zvířete se klient učí chodit po určené trase, zdolává jednoduché překážky, pomáhá připravovat zvíře k cestě na vycházku a po příchodu z vycházky, učí se nasazovat ohlávku a vodítko. Klient tyto úkoly zvládá sám nebo za pomoci terapeuta. Imobilní klienti zvířata krmí, pasou a hladí je.

Lamaterapii v Domově Na zámku provozují čtyři roky, za tuto dobu mají řadu kladných výsledků při práci s klienty. Terapeuté uvádějí, že došlo ke zklidnění hyperaktivních uživatelů a naopak k povzbuzení činnosti u apatických klientů, k odbourání strachu ze zvířat, k zlepšení komunikace nemluvicích a špatně mluvících klientů. Také dochází k rozvoji samostatnosti při péči o zvířata, pod dohledem terapeuta⁴¹.

V příložených tabulkách si představíme teoretické poznatky o zooterapii a konkrétní poznatky při provozování lamaterapie.

Zooterapeutický tým.

Teorie	Lamaterapie
Terapeut, speciální pedagog, lékař, dobrovolník, pomocník, klient, zvíře – pes, kočka, kůň, lama, pták, drobné zvířectvo.	Speciální pedagog, terapeut, klient, lama.

Počet klientů.

Teorie	Lamaterapie
Skupina, jednotlivec.	Skupina, jednotlivec.

---

⁴¹ Soukromé poznámky paní Kollárikové

Klient.

Teorie	Lamaterapie
Klienti s různým stupněm a druhem postižení, klienti užívající návykové látky, psychicky nemocní, senioři, děti, nezaměstnaní.	Klienti domova s mentálním postižením, kombinovanými vadami, autismem, s prvky agrese, hyperaktivní, apatické, imobilní a trpící zoofobií.

Forma terapie.

Teorie	Lamaterapie
Návštěvní program, jednorázové aktivity, pobytový program, rezidentní program, krizová intervence.	Rezidentní program, výhoda je umístění zvířat přímo v domově. Klient se během dne může jít na lamy a ostatní zvířata podívat.

Četnost terapie.

Teorie	Lamaterapie
Záleží na domluvě terapeuta, klienta a majitele.	Terapie probíhá dvakrát denně, celoročně, pravidelné střídání klientů.

Výběr vhodného zvířete.

Teorie	Lamaterapie
Všeobecně se k terapii doporučuje klidné a vyzrálé zvíře, nemělo by mít rohy, nesmí ohrožovat klientovu bezpečnost. Kůň, pes a kočka musí projít výcvikem a následným složením zkoušek. Ideálním řešením přípravy k terapii je výchova mláděte člověkem.	Lama byla vybrána pro svou klidnou povahu, byla klidnější a lépe ovladatelná než kozy a ovce. Je velmi citlivá na zacházení, pokud jí někdo ublíží, dlouho si to pamatuje.

Kontakt zvířete a klienta.

Teorie	Lamaterapie
Postupné seznámení zvířete a klienta, zbavení klientova ostychu a strachu ze zvířete.	Seznámení se zvířetem, pozorování lamy ve výběhu, pozorování lamy s povzdálí při volném pohybu v zahradě, pozorování s malé vzdálenosti, přiblížení ke zvířeti, hlazení po hřbetě a krku.

Rozvoj jemné motoriky.

Teorie	Lamaterapie
Manipulace s předměty, které má zvíře na sobě – zapínání, rozpínání obojku, náhubku, karabin, zipů, manipulace s krmením, nádobami na krmení, vodu. Česání zvířete, dotýkání se zvířete.	Krmení z ruky – podání větvičky s listy, krmení přímo z dlaně – suchý chleba, vyčesávání srsti s pomocí, vyčesávání srsti samostatně, odepínání ohlávky s pomocí, odepínání ohlávky samostatně, zapínání ohlávky s pomocí, zapínání ohlávky samostatně.

Rozvoj hrubé motoriky, koordinace pohybu.

Teorie	Lamaterapie
Zdolávání překážkové dráhy, házení míčku, vedení na vodítku, chůze se zvířetem, podlézání, přeskokování, procházky.	Vyvedení zvířete z ohrady za asistence terapeuta, vyvedení zvířete z ohrady samostatně, odepínání ohlávky s pomocí zapnutí ohlávky a vyvedení z ohrady s pomocí, zapnutí ohlávky a vyvedení z ohrady samostatně, chůze k vytčenému cíli, chůze přes překážky, zdolávání překážek, chůze přes lávku.

Rozvoj sociálních a emocionálních dovedností.

Teorie	Lamaterapie
Naučit klienta respektovat zvíře. Naučit ho přizpůsobit se potřebám zvířete. Klient se učí respektu k někomu jinému. Učí se pracovat v kolektivu, navzájem si pomáhat. Klient se učí, sdělovat svoje pocity. Učí se vyjádřit radost a smutek.	Klient se učí přizpůsobit tempu lamy. Učí se respektovat lamu, její potřeby a chování. Učí se zvíře ovládat. Učí se spolupracovat s ostatními klienty.

Rozvoj kognitivních dovedností.

Teorie	Lamaterapie
Rozvoj myšlení, trénování paměti.	Pojmenovávání a poznávání zvířat – jméno, druh. Pojmenovávání a poznávání věcí určených k terapii. Počítání zvířat, určování barvy, určování druhů rostlin. Popis cesty – směr, kudy vedla cesta, název obce. Určování ročního období, měsíce, dne. Určit jak správně držet lamu, proč ji tak musí držet. Po navrácení z vycházky, opakování co klient viděl, co se mu líbilo, co na vycházce zažil. Dodržování postupu při práci. Kontrola zvířete.

Rozvoj komunikačních dovedností.

Teorie	Lamaterapie
S klienty je nutná neustálá komunikace.	S klientem je nutné neustále komunikovat. Nejlépe je komunikovat o běžných věcech, které klienta obklopují. Klient musí odpovídat například na otázky typu: „Co uděláš, když vejdeš do výběhu? Kam dáš vodítko? Kam půjdeme? Co jsi dnes dělal? Co jsi dělal včera? Co bude na oběd? Jakou barvu má lama, tráva? Co jsi viděl na vycházce? Co budeš dělat zítra? Kdo je tvůj kamarád? Jaké máš rád zvířata? Co vidíš na cestě?“

Jak se vidíme z příložených porovnání, vychází lamaterapie z všeobecných poznatků a doporučení zooterapie. Při lamaterapii v domově mají výhodu, že zvířata chovají v domově a klienti tak s nimi mohou být v každodenním kontaktu.

Závěr

Teoretická i praktická část mé bakalářské práce se zabývá využitím zvířat k terapeutickému působení na člověka a to na jeho psychickou, emocionální, sociální a fyzickou stránku.

Chtěla jsem představit práci se zvířaty, jako přirozený kontakt člověka a zvířete, zvíře jako společníka člověka, zvíře jako prostředníka při komunikaci s dalšími lidmi a zvíře jako terapeuta.

Každý druh zvířete je specifický svou osobností, svými vlastnostmi a učenlivostí, a proto každá „zvířecí“ terapie je odlišná a specifická. Rozdělení terapií se vztahuje na konkrétní druh zvířete, na určité terapeutické techniky, využití těchto technik pro člověka.

Toto terapeutické působení může být přínosem jak pro člověka zdravého, tak i zdravotně postiženému a znevýhodněnému člověku se při styku se zvířetem otevírají nové obzory, znalosti a zkušenosti. Pro člověka po úrazu jsou terapie důležitým pomocníkem k navrácení se k původnímu způsobu života nebo alespoň k jeho přiblížení se k původnímu životnímu stylu. Některá zvířata např. v podobě asistenčních psů tak mohou klientům nahradit jejich postiženou část těla, stávají se tak jejich očima, ušima, rukama a nohama. Koně mohou být prostředkem k lepší pohyblivosti a volnosti, papoušci, kočky a drobní hlodavci mohou být velmi dobrými společníky.

Člověk, ale zvířata nemůže jen využívat, ale musí o ně také pečovat, učí se tak k zodpovědnosti, péči o druhé a respektu k jinému tvorů než je on sám.

Cílem bakalářské práce bylo představit jednotlivé možnosti terapií se zvířaty a to canisterapii, felinoterapii, hiporehabilitaci, ornitoterapii, terapii s malými zvířaty, hospodářskými zvířaty a lamaterapii. Na konkrétním příkladu ukázat využití terapeutického působení zvířete na člověka. Pro tento příklad jsem si vybrala Domov Na Zámku v Nezamyslicích, kde se provozuje lamaterapie, ornitoterapie, felinoterapie, canisterapie a farmingoterapie. Lamaterapii jsem představila podrobněji, protože je v domově nejvíce rozšířená. Při návštěvě domova jsem se přesvědčila o oblíbenosti této terapie samotnými klienty, kteří mají velký zájem pracovat s lamami a pečovat o ně.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje

- Etický kodex canisterapeutického týmu, Zooterapie ve světle objektivních poznatků. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007. 335 s. ISBN: 978-80-7322-109-6
- FINKOVÁ, D. LUDÍKOVÁ, L. RŮŽIČKOVÁ, V. *Speciální pedagogika osob se zrakovým postižením*. Olomouc: UP, 2007. ISBN 978-80-244-1857-5.
- FREEMAN, M. Terminologie v zooterapii. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007. 335 s. ISBN: 978-80-7322-109-6
- KOL. GALAJDOVA, L. *Pes lékařem lidské duše*. Praha Grada Publishing 1999 ISBN 80-7169-789-3
- GALAJDOVÁ L. GALAJDOVÁ Z. *Canisterapie*. 1. vyd. Praha: Portál, 2011. 168 s. ISBN 978-80-7367-879-1
- HLOŽEK, *Základy audiologie*. Olomouc: UP, 1995. ISBN 8070674989.
- HOLLÝ, K. HORŇÁČEK, K. *Hipoterapie: léčba pomocí koně*. 1. vyd. Ostrava: Montanex, 2005. 293s. ISBN 80-7225-190-2
- HYPŠOVÁ, D. *Felinoterapie*. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007. 335 s. ISBN: 978-80-7322-109-6
- KEBLOVÁ, A. *Zrakově postižené dítě*. Praha: Septima, 2001. ISBN 80-7216-191-1.
- KOL. AUTORŮ, MILOŠ VELEMINSKY. *Zooterapie ve světle objektivních poznatků*. Dona 2007 ISBN 978-80.7322-109-6
- KVĚTOŇOVÁ – ŠVECOVÁ. L.: *Oftalmopedie*. 2. vyd., Brno : Paido, 2000. ISBN 80-85931-84-2.
- KLIKA in KULICHOVÁ A KOL. *Hiporehabilitace*. Praha, Česká hiporehabilitační společnost 1995, 101s.
- KOLLÁRIKOVÁ, D., *Soukromé poznámky*
- KULICHOVÁ A KOL. *Hiporehabilitace*. Praha, Česká hiporehabilitační společnost 1995, 101s.

- KUCHYNKA, P. Oční lékařství. Praha: Grada Publishing, 2007. ISBN 978-80-247-1163-8.
- MULLER,O., VALENTA,M. PSYCHOPEDIE. Praha: Parta 2003 ISBN 80-7320-063-5
- MÜLLER, O. Terapie ve speciální pedagogice. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 2005. 295 s. ISBN 80- 244-1075-3
- MÜLLER, O. Terapie ve speciální pedagogice. 2. vyd. Praha: Grada, 2014. 512 s. 978-80-247-4172-7
- LANGER, J.; SOURALOVÁ, E. Surdopedie (studijní opora pro kombinované studium). Olomouc: Univerzita Palackého, 2005, 46 s. ISBN 80-244-1084-2.
- LECHTA, V. Symptomaticke poruchy u dětí. Praha:Portal,2002 ISBN 80-7178-572-5
- PEUTELSCHMIEDOVA, A. Logopedicke minimum. Olomouc:UP 2005 ISBN 80-244-1233-
- RENOTIEROVA,M., LUDIKOVA,L. A KOL. Specialni pedagogika.Olomouc UP 2005 ISBN 80-244-1073-7
- SOVÁK, M. a kol. Defektologicky slovník.Praha: SPN 1984, ISBN 14-398-84TVRDÁ, A., TICHÁ, V. využití psa ve zdravotně sociální oblasti. Zooterapie ve světle objektivních poznatků. 1. vyd. České Budějovice: Dona, 2007. 335 s. ISBN: 978-80-7322-109-6
- VALENTA, M. a MÜLLER, O. Psychopedie. Parta, 2007.130s. ISBN: 978-80-7320-099-
- VALENTA, M. a MÜLLER, O. Psychopedie. Parta, 2009. ISBN: 978 -80 -7320-137-1
- ZAHRÁDKA in KULICHOVÁ A KOL. Hiporehabilitace. Praha, Česká hiporehabilitační společnost 1995, 101s.

On-line zdroje

- ANITERA [online]. 2009. Animoterapie.cz. Dostupne z WWW: <<http://www.animoterapie.cz/>>
- AOVZ [online]. 2007. aovz.cz. Dostupne z WWW: <<http://www.aovz.cz/>>
- CANISTACHOV [online]. 2014. canistachov.cz. Dostupne z WWW: <http://canistachov.cz/>
- CANISTERAPIE O.S. [online]. 2014. canisterapeuti.cz. Dostupne z WWW: <<http://www.canisterapeuti.cz/>>

ČESKÉ HIPOREHABILITAČNÍ SPOLEČNOSTI [online]. 2014. hiporehabilitace-cr.com. Dostupne z WWW: <<http://www.hiporehabilitace-cr.com/>>

ČESKÝ STATISTICKÝ ÚSTAV[online]. 2014. vdb.czso.cz. Dostupne z WWW: <http://vdb.czso.cz>

DELTA SOCIETY [online]. 2014. Deltasociety.com.au. Dostupne z WWW: < <http://www.deltasociety.com.au/>>

DOLPHIN ASSISTED THERAPY [online]. 2000. Dolphin assisted therapy essentials. Dostupne z WWW: < <http://www.dolphinassistedtherapy.com/>>

DOMOV "NA ZÁMKU", P. O. Nezamyslice [online]. 2014.antee.cz. Dostupne z WWW: <http://www.antee.cz/nazamku/>

ESAAT [online]. 2014. esaat.org. Dostupne z WWW: <<http://www.esaat.org/>>

ELVA HELP O.S. [online]. 2014. elvahelp.estranky.cz. Dostupne z WWW: <http://www.elvahelp.estranky.cz/>

IAHAIO [online]. 2014. iahaio.org. Dostupne z WWW: <<http://www.iahaio.org/new/>>
<<http://www.animoterapie.cz/>>

KONTAKT [online]. 2014. casopis-zsfju.zsf.jcu.cz. Dostupne z WWW: < <http://casopis-zsfju.zsf.jcu.cz/kontakt/>>

LOGOPEDONLINE [online].2010. logopedonline.cz. Dostupne z WWW: <<http://www.logopedonline.cz/>>

MĚSTYS NEZAMYSLICE[online]. 2014. nezamyslice.cz. Dostupne z WWW: <http://www.nezamyslice.cz/>

OS SVÍTÁNÍ [online]. 2014. os-svitani.cz. Dostupne z WWW: < <http://www.os-svitani.cz/Parajezdectvi.php>>

POMOCNE TLAPKY [online]. 2009. POMOCNE TLAPKY - Canisterapie. Dostupne z WWW: < <http://www.canisterapie.cz/>>

SVOPAP [online]. 2014. svopap.cz. Dostupné z WWW: <<http://www.svopap.cz/>>

ÚSTAV ZDRAVOTNICKÝCH INFORMACÍ A STATISTIKY ČR [online]. 2014. uzis.cz.
Dostupné z WWW: ><http://www.uzis.cz/>>

ZÁKONY PRO LIDI [online]. 2010. zakonyprolidi.cz. Dostupné z WWW:
><http://www.zakonyprolidi.cz/>>

ZOOTERAPIE [online]. 2002 – 2014. eamos.pf.jcu.cz. Dostupné z WWW:
<<http://eamos.pf.jcu.cz/amos/ksu/modules/low/kurz>>

Přílohy:

č. 1 Fotografie

č. 2 Metodický postup při lamaterapii, autorka Drahomíra Kolláriková

č. 3 Metodika aktivit se psem - základní body, prof. MVDr. Miroslav Svoboda, CSc.

**č. 4 Etický kodex, Schválen valnou hromadou Canisterapeutické asociace v Brně,
25. 6. 2006**

Příloha č. 1

Všechny uvedené fotografie jsou z knihy Zooterapie a farmingterapie v Domově Na zámku Nezamyslice.

ZOOTERAPIE A FARMINGTERAPIE

v Domově " Na Zámku"

NEZAMYSLICE

Kozy a ovce používané k zooterapii

Lamaterapie

Ornitoterapie

...felinoterapie...

Felinoterapie

Lamaterapie

la

Lamaterapie

Lamaterapie

Příloha č. 2

Metodický postup při lamaterapii, autorka Drahomíra Kolláriková.

1. seznámení se zvířetem
2. pozorování lamy ve výběhu
3. pozorování lamy z povzdálí při volném pohybu v zahradě
4. pozorování z malé vzdálenosti
5. přiblížení ke zvířeti
6. hlazení po hřbetě a krku
7. krmení z ruky – podání větvičky s listy
8. krmení přímo z dlaně – suchý chleba
9. vedení lamy na vodítku s dohledem druhé osoby
10. vedení lamy samostatně s respektováním tempa lamy
11. pasení lamy
12. vyčesávání srsti s pomocí
13. vyčesávání srsti samostatně
14. vyvedení zvířete z ohrady za asistence terapeuta
15. vyvedení zvířete z ohrady samostatně
16. odepínání ohlávky s pomocí
17. odepínání ohlávky samostatně
18. zapínání ohlávky s pomocí
19. zapínání ohlávky samostatně
20. zapnutí ohlávky a vyvedení z ohrady s pomocí
21. zapnutí ohlávky a vyvedení z ohrady samostatně

Příloha č. 3

Metodika aktivit se psem - základní body, prof. MVDr. Miroslav Svoboda, CSc.

A) Procedurální postupy služeb poskytovaných formou aktivit se psem

1. Poslání a cíle aktivit se psem (AP)
2. Ochrana práv klientů/uživatelů služeb AP
3. Jednání se zájemcem o službu
4. Dohoda o poskytování služeb
5. Plánování a průběh poskytování služeb

B) Personální zajištění služeb AP

6. Personální zajištění služeb AP
7. Pracovní podmínky a řízení poskytování služeb
8. Profesní rozvoj pracovníků a pracovních týmů
9. Podmínky pro použití psa v AP

C) Provozní standardy kvality sociálně zdravotních služeb

10. Místní a časová dostupnost služby
11. Informovanost o službě
12. Jištění kvality služeb

Celý popis metodiky naleznete v příloze knihy Zooterapie ve světle objektivních poznatků na straně 313.

Příloha č. 4

Etický kodex, Schválen valnou hromadou Canisterapeutické asociace v Brně, 25. 6. 2006

DEFINICE:

Pojmem „canisterapeutický pracovník“, rozumíme pracovníka nebo dobrovolníka, jehož vzdělání odpovídá úrovni „canisasistent“ a „canisterapeut“ podle norem ESAAT.

Pojmem „canisterapeutický tým“ rozumíme canisterapeutického pracovníka společně s jeho psem, dále „koterapeutem“.

PREAMBULE:

Canisterapeutičtí pracovníci respektují důstojnost a hodnotu jednotlivce a usilují o zachování a ochranu základních lidských práv, zároveň ctí práva zvířat a naplňují tak tento kodex.

Průběžně rozvíjejí své poznatky ze všech oblastí týkajících se využívání psů pro práci s lidmi.

Při dosahování canisterapeutických cílů vynakládají veškeré úsilí k ochraně zájmů klientů, jejich blízkých (není-li to v rozporu s potřebami klientů), všech účastníků canisterapie a činností s ní souvisejících.

Canisterapeutičtí pracovníci respektují ostatní členy své profese a příbuzných oborů a dělají vše, co je v jejich silách a co není v konfliktu se zájmy klientů pro to, aby poskytovali úplné informace a vzájemně se respektovali.

Své dovednosti používají pouze pro účely, jež jsou v souladu s těmito hodnotami a vědomě nedopustí jejich zneužití.

Canisterapeutičtí pracovníci, ve snaze dosáhnout těchto ideálů, plně souhlasí s etickými normami v těchto oblastech: 1. odpovědnost; 2. kompetence; 3. etické a právní normy; 4. důvěrnost; 5. prospěch klienta; 6. profesní vztahy; 7. veřejná prohlášení; 8. výzkum; 9. welfare koterapeuta.

Canisterapeutičtí pracovníci plně spolupracují s vlastními profesními, národními a nadnárodními organizacemi a asociacemi. Rychle a úplně zodpovídají dotazy a plní požadavky všech řádně ustanovených etických nebo profesních komisí těchto asociací či organizací, jejichž členy jsou nebo ke kterým náležejí.

Přijetí do Registru canisterapeutických pracovníků CTA canisterapeutické pracovníky zavazuje k dodržování všech zásad.

1. ODPOVĚDNOST

Obecně: Při poskytování služeb dodržují canisterapeutičtí pracovníci nejvyšší standardy své profese. Přijímají zodpovědnost za důsledky svého jednání a vynaloží veškeré úsilí, aby zabezpečili vhodné využití svých služeb.

1.a: Canisterapeutičtí pracovníci si uvědomují, že nesou velkou zodpovědnost, neboť jejich jednání může ovlivnit stav druhých lidí (psychický i fyzický).

1.b: Canisterapeutičtí pracovníci svým klientům předem objasní všechny záležitosti, které by mohly souviset s jejich společnou prací. Vyhýbají se vztahům, které by mohly omezit jejich objektivitu nebo vytvořit konflikt zájmů.

1.c: Jako členové NNO, organizací, zaměstnanci zařízení či OSVČ, canisterapeutičtí pracovníci jako jednotlivci zůstávají odpovědni nejvyšším standardům své činnosti - canisterapie.

1.d: Jako přednášející nebo vedoucí praxe si jsou canisterapeutičtí pracovníci vědomi své primární povinnosti pomáhat ostatním získávat znalosti a dovednosti. Udržují potřebný standard vzdělání, informace předkládají objektivně, plně a přesně.

2. KOMPETENCE

Obecně: Udržování vysoké úrovně kompetence je odpovědností sdílenou všemi canisterapeutickými pracovníky v zájmu veřejnosti a činnosti jako celku. Canisterapeutičtí pracovníci jsou si vědomi hranic své kompetence a mezí canisterapeutických technik. Poskytují pouze takové služby a používají pouze takové techniky, ke kterým je opravňuje vzdělání a zkušenost. V těch oblastech, kde uznávané standardy ještě neexistují, canisterapeutičtí pracovníci přijímají všechna opatření, nezbytná k ochraně zájmů svých klientů a koterapeutů.

2.a: Canisterapeutičtí pracovníci uvádějí svoji kvalifikaci, vzdělání, praxi a zkušenosti přesně. Canisterapeutičtí pracovníci udržují kvalitu vlastní práce na takové úrovni, aby odpovídala alespoň minimálním profesním požadavkům CTA, příslušných NNO a evropské ESAAT.

2.b: Jako přednášející a vedoucí praxe vykonávají canisterapeutičtí pracovníci svou činnost na podkladě pečlivé přípravy a soustředění tak, aby jejich práce měla nejvyšší kvalitu a aby jejich sdělení byla srozumitelná příjemcům.

2.c: Canisterapeutičtí pracovníci si jsou vědomi potřeby neustálého vzdělávání a osobního rozvoje a jsou otevřeni novým pracovním postupům a zvyšování kvalifikace v souladu s rozvojem oboru.

2.d: Canisterapeutičtí pracovníci respektují specifika jednotlivých cílových skupin a eliminují jakoukoli diskriminaci.

2.e: Canisterapeutičtí pracovníci si uvědomují, že osobní problémy a konflikty mohou ovlivňovat jejich pracovní výkon. Proto se zdrží jakékoli aktivity, ve které by jejich osobní problémy mohly zavinit nedostatečný výkon nebo poškození klienta, kolegy, studenta nebo jiného účastníka činnosti.

3. MORÁLNÍ A PRÁVNÍ NORMY

Obecně: Morální a etické zásady chování canisterapeutických pracovníků jsou stejnou měrou jako pro ostatní občany jejich osobní záležitostí, s výjimkou případů, kdy by toto mohlo narušit plnění pracovních povinností nebo snížit důvěru veřejnosti v canisterapii, canisterapeutické pracovníky, ale i obecně v pomocné terapii a v kynologii. Co se vlastního chování týče, jsou canisterapeuti citliví k převažujícím společenským normám a k možnému dopadu, který může dodržování nebo narušování těchto norem mít na jejich výkon jako canisterapeutických pracovníků. Canisterapeutičtí pracovníci si jsou rovněž vědomi možného dopadu svých veřejných vystoupení na možnosti kolegů vykonávat své pracovní povinnosti.

3.a: Ve své činnosti jednají canisterapeutičtí pracovníci v souladu se zásadami ESAAT, CTA, NNO v oblasti canisterapie, a s normami a pravidly zařízení, vztahujícími se k jejich praxi. Canisterapeutičtí pracovníci rovněž dodržují příslušné vládní zákony a vyhlášky.

3.b: Pokud jsou evropské, národní, krajské, organizační nebo instituční zákony, vyhlášky nebo postupy v rozporu s ESAAT, NNO v oblasti canisterapie a/nebo s normami a pravidly zařízení vztahujícími se k jejich praxi, canisterapeutičtí pracovníci předloží tuto skutečnost výboru CTA a snaží se rozpor vyřešit.

3.c: Canisterapeutičtí pracovníci jako dobrovolníci, zaměstnanci či OSVČ neprovozují ani nepřehlížejí žádné postupy, které jsou nehumánní a v rozporu se zákonem na ochranu zvířat, nebo které by mohly vyústit v nelegální nebo neobhajitelné činy.

3.d: Ve své činnosti se canisterapeutičtí pracovníci vyhýbají jakékoli činnosti, která porušuje nebo omezuje lidská, zákonná nebo občanská práva klientů či jiných osob, kterých by se mohla dotýkat, práva zvířat a hygienické normy.

3.e: Setkají-li se canisterapeutičtí pracovníci s odlišným názorem, uznávají a respektují rozdílné postoje a individuální pocity, které mohou klienti, studenti, účastníci praxe mít k těmto záležitostem.

4. DŮVĚRNOST

Obecně: Primární povinností canisterapeutických pracovníků je respektovat důvěrnost informací získaných od osob v průběhu své canisterapeutické činnosti. Ostatním tyto informace sdělují pouze se souhlasem dané osoby (nebo jejího zákonného zástupce), s výjimkou těch neobvyklých případů, kdy by nesdělení pravděpodobně uvedlo danou osobu nebo osoby jiné do nebezpečí. Canisterapeuti informují své klienty o právních hranicích důvěrnosti. Za normálních okolností by měl být souhlas s odhalením informace získán v písemné formě od osoby, které se týká.

4.a: Informace jsou diskutovány pouze z profesních důvodů a pouze s osobami, kterých se daný případ týká. V písemné i ústní formě jsou uváděna pouze data přímo se vztahující k účelu hodnocení či přednášky a je vynaloženo veškeré úsilí, aby se zabránilo nepřiměřenému zásahu do soukromí.

4.b: Canisterapeutičtí pracovníci, kteří osobní informace získané při výkonu povolání uvádějí ve svých pracích, přednáškách, nebo je jinak prezentují veřejnosti, musí k tomu buď mít předchozí písemný souhlas nebo vhodným způsobem zamlčet všechny údaje, které by mohly vést k identifikaci osoby.

4.c: Canisterapeutičtí pracovníci učiní všechna potřebná opatření pro zachování důvěrnosti při uchovávání a likvidaci záznamů, a případně pro jejich úplnou nedosažitelnost.

4.d: Při činnosti s nezletilými nebo nesvéprávnými osobami (osobami neschopnými dát dobrovolný informovaný souhlas), kladou canisterapeutičtí pracovníci zvláštní důraz na ochranu zájmů těchto osob a spolupracují a informují ostatní osoby, kterých se situace týká.

5. ZÁJMY KLIENTA

Obecně: Canisterapeuti respektují integritu a chrání zájmy lidí a skupin, se kterými pracují. Dojde-li ke střetu zájmů klienta a instituce, která canisterapeutické pracovníky zaměstnává,

canisterapeutičtí pracovníci informují obě strany o svých povinnostech a odpovědnosti a sdělí oběma stranám svoje rozhodnutí. Canisterapeutičtí pracovníci plně informují klienty, kolegy a ostatní personál a specialisty o smyslu a povaze své činnosti a užitých techniky a metody. Nucení lidí k účasti nebo trvání na využití služeb je neetické.

5.a: Canisterapeutičtí pracovníci si jsou neustále vědomi svých vlastních potřeb a své potenciálně více či méně vlivné pozice vůči osobám, jakými jsou klienti či účastníci praxe. Předcházejí zneužití důvěry a závislosti těchto osob. Sexuální vztahy s kýmkoliv z klientů, studentů, účastníků činnosti canisterapie jsou neetické.

5.b: Canisterapeutičtí pracovníci ukončí činnost služby canisterapie hned, jakmile začne být zřejmé, že pro klienta není přínosný, nebo ihned, jak o to klient požádá.

6. PROFESNÍ VZTAHY

Obecně: Canisterapeutičtí pracovníci jednají s ohledem na potřeby, odlišné kompetence a povinnosti svých kolegů zooterapeutů, terapeutů, psychoterapeutů, psychologů, lékařů a personálu, v případě krizové intervence i členům IZS ČR a pracovníků jiných profesí. Respektují práva a povinnosti těchto svých kolegů vůči institucím či organizacím, s nimiž jsou svázáni.

6.a: Canisterapeutičtí pracovníci znají oblasti kompetence příbuzných profesí. Plně využívají všechny odborné, technické a administrativní zdroje, které nejlépe poslouží zájmu klienta. Minimalizují absenci pracovních vztahů s pracovníky jiných profesí.

6.b: Jestliže je canisterapeutickému pracovníkovi známo porušení etických norem jiným canisterapeutickým pracovníkem, pak, je-li to vhodné, snaží se tento problém neformálně vyřešit tím, že na to dotyčného canisterapeutického pracovníka upozorní. Jestliže je tento prohřešek pouze malý a/nebo se zdá být výsledkem nedostatku citlivosti, znalosti nebo zkušenosti, je takovéto neformální řešení obvykle dostačující. Tyto neformální snahy musí být podniknuty citlivě s ohledem na důvěrnost a práva klientů. Pokud se nezdá, že by přestupek mohl být napraven pouze neformální cestou a nebo je vážnější povahy, canisterapeutičtí pracovníci na to upozorní příslušnou instituci, sdružení nebo výbor zabývající se profesní etikou a chováním.

6.c: Publikáční zásluha je přiznána těm, kteří do publikace přispěli, úměrně rozsahu jejich odborného příspěvku. Významné příspěvky odborného charakteru ke společnému projektu od více osob se posuzují jako spoluautorství s osobou, která poskytla příspěvek uvedený

jako první. Drobné příspěvky odborné povahy a rozsáhlejší administrativní nebo podobná asistence mohou být uvedeny jako poznámky pod čarou nebo v úvodu díla. Odkazy ve formě citací v textu se týkají publikovaného i nepublikovaného materiálu, který přímo ovlivnil výzkum či studii. Canisterapeutičtí pracovníci, kteří sestavují a upravují cizí materiál k publikaci, zveřejňují tento materiál pod jmény původních autorů, tam kde je to vhodné uvedou své jméno jakožto editora. Všichni přispěvatelé jsou jmenovitě uvedeni.

7. VEŘEJNÁ PROHLÁŠENÍ

Obecně: Veřejná prohlášení, oznámení o poskytovaných službách, reklama a aktivity podporující canisterapeutické pracovníky slouží k tomu, aby si veřejnost mohla vytvořit informované názory a měla možnost volby. Canisterapeutičtí pracovníci přesně a objektivně uvádějí svoji profesionální kvalifikaci, členství a funkce, a také instituce nebo organizace, se kterými mohou být oni nebo daná prohlášení spojována. Ve veřejných prohlášeních, poskytujících canisterapeutické informace, odborné názory nebo informace o dostupnosti jednotlivých technik, publikací a služeb, canisterapeutičtí pracovníci zakládají svá tvrzení na obecně přijatelných zjištěních a technikách, plně přitom uznávají jejich meze a připouštějí pochybnosti o nich.

7.a: Canisterapeutičtí pracovníci podílející se na rozvoji nebo propagaci canisterapeutických technik, produktů, knih a dalších věcí nabízených pro komerční účely vyvíjejí přiměřené úsilí pro zabezpečení toho, že oznámení a inzerce budou uváděny profesionálním, vědecky přijatelným a přesně informujícím způsobem.

7.b: Canisterapeutičtí pracovníci prezentují svou znalost a umění canisterapie a nabízejí svoje služby, produkty a publikace poctivě a přesně, vyhýbají se senzacnosti, přehánění, povrchnosti. Canisterapeutičtí pracovníci se řídí svojí základní povinností pomáhat veřejnosti vytvářet si informované soudy, názory a rozhodnutí.

7.c: Produkty, metodiky, techniky které jsou popisovány nebo prezentovány na veřejných přednáškách či předváděních, v novinových a časopisových článcích, rozhlasových nebo televizních programech, internetových prezentacích, v poštovních zásilkách nebo podobných médiích, splňují stejné uznávané standardy, jaké existují pro samotnou činnost výkonu canisterapie

8. VÝZKUM

Obecně: Rozhodnutí provést výzkum spočívá na uváženém rozhodnutí jednotlivých institucí a odborníků o tom, jak nejvíce prospět lidské vědě a lidskému blahobytu.

Canisterapeutický pracovník je ve své činnosti součástí komplexu rehabilitačně-terapeutické péče, je tedy možné že jeho činnost bude zahrnuta do výzkumu. Po rozhodnutí o provedení výzkumu canisterapeutický pracovník podá výzkumnému týmu ucelené informace o možnostech vstupu metody do výzkumu a zapojí se dle pokynů výzkumného týmu, canisterapeutický pracovník vede bádání s ohledem na důstojnost a prospěch účastníků, má na vědomí předpisy a profesní standardy týkající se vedení výzkumu s lidskými účastníky a se zvířaty.

8.a: Canisterapeutický pracovník má právo se výzkumu neúčastnit a má povinnost se neúčastnit pakliže povaha a způsob a myšlenka výzkumu jsou v rozporu s etikou či myšlenkou pomocné rehabilitační metody – canisterapie.

8.b: Canisterapeutický pracovník může vést vlastní výzkum, na základě všech platných předpisů a protokolů pro výzkum v oblasti sociálně-zdravotní či školské. Při provádění výzkumu v institucích, zařízeních a organizacích si canisterapeutičtí pracovníci zajistí příslušné oprávnění provádět tuto studii.

9. WELFARE KOTERAPEUTA

Obecně: Pes jako koterapeut (spoluterapeut), je během výkonu zatěžován fyzicky a hlavně psychicky, je proto nutno zajistit pravidla, která budou udržitelná v praxi výkonu canisterapie a zároveň budou účinně chránit zvíře před fyzickým i psychickým týráním tedy i týráním samotným chybným výběrem psa k činnosti výkonu canisterapie. Canisterapeutický pracovník je povinnen i při výkonu činnosti canisterapie ctít a dodržovat Zákon na ochranu zvířat proti týrání.

9.a: K činnosti koterapeuta má pes právo být vybrán po znalém až odborném úsudku, že jeho vlohy - povaha, fyzická i psychická přirozenost je k těmto úkonům vhodná. K posouzení psa k výkonu canisterapie se vyjadřuje osoba budoucího canisterapeutického pracovníka (jakožto kynolog, vlastník psa a po absolvaci odborného kurzu a náhledu canisterapie - teoretik v oboru canisterapie) a zkušený canisterapeutický pracovník s praxí minimálně 6 hodin měsíčně po dobu 2 let. Posouzení při různých testech povahy psa v kynologických i jiných organizacích je přípustné, nikoli však rozhodující, o zařazení psa do činnosti koterapeuta. K posouzení psa k výkonu canisterapie se vyjadřuje osoba která musí být v praxi znalá speciální problematiky zvířat jako koterapeutů, a osoba která velmi úzce zná osobnost konkrétního zvířete – majitel. Canisterapie není obor čistě kynologický, ale převážně z hlediska psa jde o problematiku typologickou a etologickou (povahové vlohy, vrozené i získané techniky chování zvířete vhodné k výkonu

canisterapeutických metodik a technik) a z hlediska samotné činnosti jde odvětví zdravotně-sociální se specifickými požadavky na dovednosti psa. Canisterapie, jako forma zooterapie, je zcela samostatným odvětvím v oboru Podpůrných rehabilitačních metod.

9.b: K činnosti koterapeuta má pes právo být vybrán po psychickém i fyzickém vyzrání k této činnosti. Mláďata a dospívající jedinci se činnosti účastní jen za účelem přípravy a socializace (seznámení se s prostředím kde je vedená canisterapie a s činností koterapeuta), ale v činnosti samotné nesmí být stavěni do pozice koterapeuta. Účastní se tedy jen pasivně –náhledově. Aktivita vůči klientům typická pro již připravené koterapeuty se tedy vyskytuje u mláďat a dospívajících jedinců jen jako vlastní pokus o iniciativu. Doba vyzrání psychického a fyzického je individuální podle plemen a osobnosti zvířete. U malých plemen jde minimálně o věk 12ti měsíců, u velkých potom o věk minimálně 18 měsíců, vždy s postupným zapojováním zvířete do činnosti od jednoduchých úkonů po složitější. Při zacvičování štěňat a mladých jedinců by měl být přítomen již zkušený pes - koterapeut, který zřetelně přebírá funkci koterapeuta a umožňuje tím mladému jedinci naplňovat bod 9.c - učení formou náhledu.

9.c: K činnosti koterapeuta má pes právo být citlivě zacvičen a to pouze pro nezbytně nutné úkony a dovednosti spjaté k činnosti AAT, AAA, AAE nebo AACR a to pro něho nezbytně dlouhou dobu k jeho pochopení činnosti koterapeuta. Při výchově, průpravě, přípravě a vedení zvířete v oboru canisterapie se užívají výhradně metody pozitivního posilování a rozvíjení vlastních vloh (vždy s ohledem na jedinečnou osobnost konkrétního psa) k činnosti canisterapie, je zakázáno pozměňovat zvířeti přirozenou fyzickou či psychickou dispozici za účelem výkonu canisterapie farmaceuticky i operativně (u hlasitých jedinců operovat hlasivky, podávání sedativ u jedinců neurotických apod.)

9.d: Při činnosti koterapeuta má pes právo na odborné vedení canisterapeutickým pracovníkem dobře znalým kynologie, etologie, zdravovědy psa a individuality toho kterého psa - koterapeuta a tím mít zajištěn welfare koterapeuta. Pouze canisterapeutický pracovník s kynologickými zkušenostmi je schopen vnímat jemnou komunikaci se svým koterapeutem během výkonu canisterapie, která může být velmi zásadní pro další vývoj situace při terapii v daném okamžiku a její přehlédnutí či chybná interpretace může vést až ke konfliktu ve vzorci „klient - canisterapeutický tým“. Canisterapeutický pracovník má povinnost časově upravit dobu výkonu canisterapie dle individuálních předpokladů psa a i jeho momentálních potřeb.

9.e: Při činnosti koterapeuta má pes právo projevit strach, bolest a nevolí ke konkrétním úkonům. Díky vlohově správnému výběru psa dle bodu 9.a, se pes projeví

neagresivně, neútočně a tedy mnohdy velmi skrytě. Canisterapeutický pracovník má povinnost vůči zvířeti přehodnotit zda je konkrétní úkon opravdu i v zájmu psa a na tento signál od psa reagovat k naplnění welfare koterapeuta. I pes velmi vhodný k výkonu canisterapie má přirozené hranice tolerance vzrušivosti a bolesti, canisterapeutický pracovník zajistí jejich nenarušování a ve zcela výjimečném případě narušení, ihned jedná ve prospěch welfare zvířete, zároveň adekvátně k situaci a s ohledem na klienta a prostředí.

9.f: Pes koterapeut má právo být na dobu dočasnou nebo stálou odvolán canisterapeutickým pracovníkem z činnosti koterapeuta pro změny ve fyzické a/nebo psychické kondici, nebo je mu upravena náplň činnosti při výkonu canisterapie.

Jedná se zejména o vysoký věk, březost a mateřství, úraz, nemoc, veterinární zákrok, změny chování a reakcí po událostech na zvíře působících a jiné změny, které canisterapeutický pracovník zcela individuálně vyhodnotí jako kontraproduktivní nebo omezující pro činnost canisterapie a welfare zvířete při této činnosti a činnostech s ní spjatých. Příkladně: pro koterapeuta vyššího věku – upraví výkon canisterapie na pasivní formu, do forem aktivních canisterapeutický pracovník zapojí mladší zvíře apod.

9.g: Pes jako koterapeut má právo (a canisterapeutický pracovník má povinnost) zajistit mu velmi kvalitní osobní péči i péči veterinární v oblasti prevence i léčby (bezpodmínečně prevence výskytu vnitřních parazitů minimálně 4x do roka).

Pes má právo na intenzivní kontakt s majitelem (canisterapeutickým pracovníkem) i mimo dny kdy je aktivně zapojen do činnosti výkonu canisterapie. Není přípustné, aby výkon canisterapie byl pro zvíře jedinou možností k osobnímu kontaktu s canisterapeutickým pracovníkem a lidmi obecně. Canisterapeutickým pracovník je povinnen denně zajistit kontrolu kondice psa s ohledem na případné příznaky nemoci či úrazu a s jejich včasným postoupením veterinárnímu lékaři. Preventivní kontroly a očkování jsou prováděny s ohledem na plnění zákona a vyhlášek platných pro stát, kraj, obec a místo držení a působení se psem. S ohledem na vývoj metody canisterapie a možné inovace v zákoně o zdraví obyvatelstva MZ ČR, si CTA vyhrazuje právo na doplnění tohoto bodu o eventuální povinnosti ke konkrétním preventivním veterinárním úkonům (očkování a podobně).

9.h: Po činnosti koterapeuta má pes právo na psychický i fyzický odpočinek a osvěžení podle své vlastní individuality (spánek, hra, vycházka). V případě návaznosti výkonu činnosti na více místech či u více cílových skupin (např. vícehodinová činnost v jeden den) je nutno poskytnout psovi čas odpočinku i mezi těmito výkony, canisterapeutický pracovník je také povinen zajistit adekvátní frekvenci příjmu i výdeje tekutin a stravy zvířete.

